

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

**Potravinový problém, Světový potravinový program a
letecká dopravní činnost OSN ve světě**

Vojtěch RAKOVSKÝ

© 2019 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Vojtěch Rakovský

Provoz a ekonomika

Název práce

Potravinový problém, Světový potravinový program a letecká dopravní činnost OSN ve světě

Název anglicky

United Nations' World Food Programme and Aviation and Food Insecurity in the World

Cíle práce

Cílem práce je zhodnotit potravinový problém ve světě, a to i z hlediska jednotlivých regionů, charakterizovat Světový potravinový program OSN (UN World Food Programme – WFP) a přiblížit leteckou dopravní činnost OSN při poskytování humanitární pomoci, v první řadě zásobování uprchlických táborů v rozvojových zemích.

Metodika

Výběr a studium relevantní odborné literatury včetně statistických ročenek OSN a přidružených organizací (FAO, UNHAS). Ze získaných dat jsou vytvořeny grafy a tabulky, v rámci kterých jsou v různé míře použity metody analýzy, syntézy a komparace.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

OSN, Světový potravinový program, letecký oddíl OSN, uprchlické tábory, podvýživa, potravinový problém

Doporučené zdroje informací

Jeníček V, Foltýn J: Globální problémy světa v ekonomických souvislostech, C.H.Beck, 2010

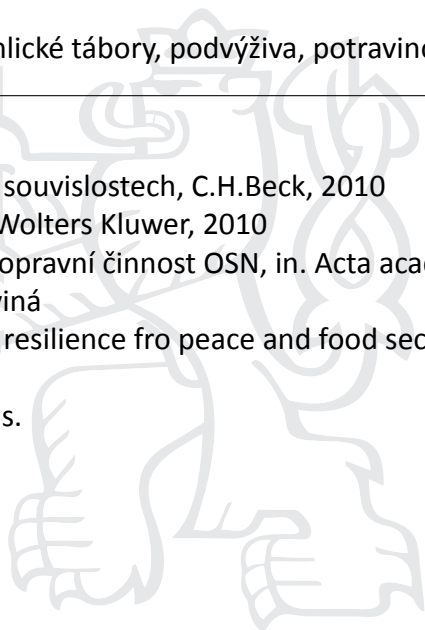
Kuna, Z. Demografický a potravinový problém světa. Praha: Wolters Kluwer, 2010

Kuna, Z. Potravinový problém subsaharské Afriky a letecká dopravní činnost OSN, in. Acta academica karviniensia, 4/2013, Slezská universita v Opatově, Karviná

The State of Food Security and Nutrition in World – Building resilience fro peace and food security, Řím: FAO 2017

WFP Aviation, Annual Review 2017, WFP/UN, Řím, 2018, 12 s.

WFP Aviation 2015, Řím: WFP 2016

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Zbyněk Kuna, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 18. 2. 2019

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 20. 2. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 06. 03. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Potravinový problém, Světový potravinový program a letecká dopravní činnost OSN ve světě" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 6. 3. 2019

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Zbyňku Kunovi za odborné vedení, cenné rady a veškerý čas, který mi věnoval při zpracování mé bakalářské práce. Skutečně se jednalo o mou čest a potěšení s ním spolupracovat.

Potravinový problém, Světový potravinový program a letecká dopravní činnost OSN ve světě

Souhrn

Bakalářská práce se zaměřuje na světový potravinový problém a letecký oddíl OSN společně se zásobováním uprchlických táborů, s důrazem na Africký kontinent – pásma Sahel a Afrického rohu, kde je situace v porovnání se zbytkem světa nejhorší.

Teoretická část se zabývá vymezením pojmů a terminologie týkající se problému s potravinami a poskytnutím základních dat, podstatných pro následné detailnější nahlédnutí na danou problematiku

V praktické části jsou studovány ročenky každoročně vydávané a publikované online Organizací spojených národů. V ročenkách je sledován vývoj k současnému roku 2018. Klíčovou roli hraje kontinent Afriky, kde je situace nejzávažnější, a Asie. Prozkoumány jsou i ročenky Leteckého oddílu Světového potravinového programu, který se specializuje na dodávání potravin do těžko dostupných míst, kde je potravinová pomoc nejžádanější, nebo napřípady akutního zásahu.

Klíčová slova: OSN, Světový potravinový program, letecký oddíl OSN, uprchlické tábory, podvýživa, potravinový problém

United Nations' World Food Programme, Aviation and Food Insecurity in the World

Summary

The bachelor thesis focuses on the world food problem and the United Nations Air Force together with the supply of refugee camps, with emphasis on the African continent - the Sahel and the Horn of Africa, where the situation is the worst compared to the rest of the world.

The theoretical part deals with delimitation of concepts and terminology related to the food problem and providing basic data, essential for subsequent detailed insight into the given issue

In the practical part, yearbooks published annually by the United Nations are published. The Yearbooks review progress towards the current year 2018. A key role is played by the continent of Africa, where the most serious situation is, and Asia. The yearbooks of the World Food Program Aviation Division, which specializes in food delivery to hard-to-reach areas where food aid is most desirable, or in cases of acute intervention, are also being explored.

Keywords: United Nations, World Food Programme, United Nation Humanitarian Air Service, Refugee Camps, Malnutrition, Food Insecurity in the World

Obsah

1	Úvod.....	12
2	Cíl práce a metodika práce.....	12
2.1	Cíl práce	12
2.2	Metodika práce.....	13
3	Literární rešerše.....	12
3.1	Potravinová nejistota.....	14
3.2	Akutní potravinová nejistota.....	14
3.3	Podvýživa.....	15
3.3.1	Protein-energická malnutrice.....	15
3.3.2	Proteinová malnutrice.....	15
3.4	Akutní podvýživa.....	15
3.5	Klasifikace a určení akutního nedostatku potravy.....	17
3.6	Nutriční informační zdroje a indikátory.....	19
3.7	Výživové doporučení.....	19
3.8	Doporučené parametry denního příjmu stravy.....	20
4	Potravinový problém ve světě.....	21
4.1	Hloubka hladu.....	24
4.2	Rozsah Hladu.....	24
4.3	Demografický růst.....	25
4.4	Demografická revoluce.....	26
4.5	Hrubá míra porodnosti.....	30
4.6	Afrika.....	31
4.6.1	El Niño.....	35
4.7	Asie.....	36
4.7.1	Urbanizace.....	37
4.7.2	Čínská lidová republika.....	39
4.7.3	Jižní Asie.....	42
4.8	Latinská Amerika a Karibik.....	43
4.9	Severní Amerika a Evropa.....	46
5	Světový potravinový program OSN (United Nations' World Food Programme).....	47

5.1	Financování WFP.....	47
5.2	Uprchlícké tábory a jejich zásobování.....	50
6	Letecký oddíl OSN (UNHAS/WFP).....	53
6.1	Geografické vymezení.....	53
6.2	Přehled činnosti.....	54
7	Závěr.....	58
	Literatura.....	60

Seznam grafů

Graf 1: Svět: Vývoj počtu chronicky podvyživených obyvatel ve světě (mil. obyv.).....	22
Graf 2: Svět: Procento chronicky podvyživených obyvatel ve světě	22
Graf 3: Svět: Chronicky podvyživení obyvatelé dle kontinentů (v mil. osob, %), v roce 2017	23
Graf 4: Svět: Podíl chronicky podvyživených k celkové populaci dle regionů (%), průměr let 2015-2017	24
Graf 5: Počet narozených dětí na jednu ženu.....	28
Graf 6: Vývoj populace v mil. obyvatel	29
Graf 7: Hrubá míra porodnosti, počet narozených na 1000 obyvatel.....	30
Graf 8: Afrika: Počet chronicky podvyživených obyvatel v subsaharské oblasti v letech 2015-2017, v mil.....	32
Graf 9: Nejvyšší počet kriticky podvyživených obyvatel v roce 2017, (v mil.).....	34
Graf 10: Asie: Vyjádření počtu obyvatel vůči podvyživeným obyvatelům, průměr 2015-2017, (v mil, %)	37
Graf 11: Vývoj chronicky podvyživených obyvatel v Asii, v mil.....	38
Graf 12: Rozdělení chronicky podvyživených obyvatel v Asii, průměr 2015-2017 (mil. osob, %)	38
Graf 13: Nejpostiženější státy Asie z hlediska počtu chronicky podvyživených osob v milionech v průměru let 1999-2001 a 2015-2017.	39
Graf 14: Potravinový příjem v Číně v letech 1960-1985 (kcal/osobu/den).....	40
Graf 15: Vývoj produkce obilí společně s počtem obyvatel v letech 1949-2013 v ČLR	40
Graf 16: Vývoj chronicky podvyživených obyvatel v Číně, tříleté průměry 1999-2017 (mil. osob).....	42
Graf 17: Vývoj chronické podvýživy jednotlivých částí Latinské Ameriky a Karibiku, mil. obyvatel.....	44
Graf 18: Počet chronicky podvyživených lidí v Severní Americe a Evropě, průměr 2015-2017, mil. osob.....	46
Graf 19: Vývoj rozpočtové situace WFP v letech 1998-2017, USD	49
Graf 20: Počet pasažérů v rámci UNHAS v jednotlivých zemích.....	57

Seznam obrázků

Obrázek 1: Zvyšující se počet pohrom souvisejících se změnou klimatu, v letech 1990-2016	35
Obrázek 2: Uprchlícké tábory v Keni.....	50
Obrázek 3: Uprchlícké tábory v Etiopii	50

Seznam obrázků

Tabulka 1: Index kritičnosti akutní malnutrice	16
Tabulka 2: Práh kritičnosti výskytu postižených nedostatečným vývojem	16
Tabulka 3: Popis fází IPC/CH	17
Tabulka 4: Rozsah hladu ve světě dle skupin.....	25
Tabulka 5: Porovnání celkové rozlohy subsaharské Afriky a zemědělské půdy na obyvatele (v %, v ha/obyv.), údaje za rok 2015	33
Tabulka 6: Stav podvýživy v Latinské Americe a Karibiku, 3leté průměry.....	45
Tabulka 7: Srovnání celkových dotací WFP v letech 2000 a 2017.....	48
Tabulka 8: Multilaterální dárci a zdroje financování v roce 2008	49

Tabulka 9: Činnost UNHAS v letech 2015 a 2017, počet přepravených pasažérů a náklad v tunách..... 54

Seznam zkratk

BMI	Body mass index	Index tělesné hmotnosti
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations	Organizace OSN pro výživu a zemědělství
HNO	Humanitarian Needs Overviews	Přehled humanitárních potřeb
IPC	Integrated Food Security Phase Classification	Klasifikace fází potravinové jistoty
MUAC	Mid-upper arm circumference	Měření obvodu pod bicipsem
UN	United Nations	Organizace spojených národů
UN, DESA	United Nations Department of Economic and Social Affairs	Oddělení ekonomických a sociálních záležitostí OSN
WFP	World Food Programme	Světový potravinový program
WFH	Weight-for-height	Váha vůči výšce
WHO	World Health Organization	Světová zdravotnická organizace

1 Úvod

Světový potravinový program OSN odhaduje, že zhruba 821 milionů lidí po celém světě – což je skoro každý devátý člověk na světě – trpí nedostatkem potravy a s tím spojeným hladem a špatnou výživou. Problémem však není jen nedostatek potravy, naopak, jedná se například o několikaleté válečné konflikty v zemi, přírodní katastrofy, chudobu a špatný zemědělský systém, který s sebou přináší neschopnost vyprodukovat dostatek potravy pro všechny obyvatele či omezuje přístup k nim. Kritická situace je i nadále především v oblasti Afrického rohu, díky nestálému politickému režimu a opakujícímu se výskytu hladomoru. Vyspělé státy ve světě si tuto problematiku uvědomují a soustřeďují se proto na potravinovou výpomoc v rozvojových zemích. Zatímco potravinová pomoc má v krátkodobém výhledu jasný úkol v podobě snižování počtu hladových lidí, může mít naopak v dlouhodobém hledisku negativní dopad na zemědělskou produkci v rozvojových zemích.

Je však všeobecně známo, že děti trpící hladem, bez řádné výživy, pozbývají také mentálního a fyzického vývoje, což může negativně ovlivnit jejich budoucnost a s tím spojenou budoucnost státu. Jedná se o začarovaný kruh, do kterého se pozitivně snaží zasáhnout Organizace spojených národů s programem WFP (World Food Programme). Program, jež existuje od roku 1961 a jehož cílem je každoročně snižovat počet lidí trpících hladem a chronickou podvýživou a dopravovat dodávky jídla, kde jsou potřeba, jakýmkoliv možným způsobem za využití ať už pozemní či vzdušné dopravy, tak i lodní anebo použití tažných zvířat.

Problematika hladu bude ve světě i nadále a jen s malou pravděpodobností na planetě nebude nikdo, kdo by trpěl hladem. Je však stále třeba, aby se negativní čísla ideálně zmenšovala a pomoc lidem v nouzi rozšiřovala.

2 Cíl práce a metodika práce

2.1 Cíl práce:

Tématem bakalářské práce je hlad ve světě a boj proti němu. Hlad totiž zásadním způsobem zasahuje do života každé lidské bytosti.

Hlavním cílem práce je analyzovat a přiblížit tematiku spojenou s hladem a chronickou podvýživou ve světě se zvláštním zaměřením na Africký a Asijský kontinent, kde je situace i nadále nejhorší. V práci je nahlédnuto také na uprchlické tábory především v oblasti pásma Sahel a Afrického rohu, kde kvůli válečným stavům počet uprchlíků přibývá. Studium ročenek vydávaných Světovým potravinovým programem OSN a získáváním a grafickou analýzou dat z FAOSTATu je sledován vývoj a konkrétní problematika v určitých letech a zemích a následné rozdělení světa do regionů, v rámci kterých jsou zkoumány jednotlivé státy i jejich situace. Pro srovnání nejsou opomenuty ani stabilní vyspělé státy světa, kterých se problém hladu či podvýživy netýká, a je poukázáno na rozdíly mezi těmito státy a státy rozvojovými.

Díličními cíli je studium náležitých zdrojů a literatury a zpracování rešeršní části výzkumem empirickým. Dále na základě zjištěných dat budou výsledky mezi jednotlivými roky srovnávány a vyhodnoceny. Výsledkem celé práce je zhodnocení výsledků a závěr.

2.2 Metodika práce

Bakalářská práce obsahuje část literární rešerše, kde budou popsány a vysvětleny důležité pojmy spojené s problematikou světového potravinového programu a letectví. Část praktická se zaměří na zkoumání situace z ročenek OSN s důrazem na situaci od přelomu milénia až do roku 2017/2018. V některých případech mohou být informace aktualizované k jinému roku díky nedostatku informací v dané zemi, to se týká například Eritree, Jemenu, Iráku či Somálska, kde je obstarání dat skoro nemožné, a to především díky režimu, který v zemi panuje v kombinaci s válečnými konflikty. Ve spojitosti s nimi budou zmíněny i uprchlické tábory, kde se práce zaměří na jejich cíle a potravinové zásobování Leteckým oddílem OSN.

Zaměření bude především na data od nového tisíciletí, která budou zkoumána pomocí grafů, vytvořených tabulek a obrázků na základě získaných informací. Číselné údaje budou následně analyzovány a srovnávány vůči ostatním zemím, ať už vyspělých zemí či rozvojových, z jiného koutu světa. V různé míře budou použity metody analýzy, syntézy a komparace.

Výstupem práce je vlastní zhodnocení světové situace a v samotném závěru také případné prostory a návrhy ke zlepšení situace a problematiky.

3 Literární rešerše

3.1 Potravinová nejistota

Jedná se o insuficientní přístup k dostatečnému množství výživy a potravy, které by zabezpečilo přirozený vývoj a růst společně se zdravým a aktivním životním stylem. Dostupnost jídla znamená, že by jedinec měl být schopen jídlo konzumovat v adekvátním množství a jisté pravidelnosti, zdali pořízením, směnou, darem, půjčením či pomocí potravinové organizace.

V neposlední řadě by mělo dostupné jídlo poskytovat kýžený pozitivní nutriční efekt. To se především týká zacházení domácností s potravou, jako například skladováním, vařením či hygienou. Dostupnost, přístup a použití patří mezi tři základní pilíře zajišťující dostatek potravy. Extra pilířem je „stabilita“, jež by s odvoláním na tři předchozí měla zajistit jejich konsistentní stav. (1)

Důležitost potravinové bezpečnosti zdůrazňuje také Všeobecná deklarace lidských práv: *„Každý člověk má právo na životní standard adekvátní pro zdraví a blahobyt sebe i své rodiny, včetně jídla.“* (2)

Měřením potravinové bezpečnosti se zabývá především organizace FAO. Spoléhající primárně na data na národní úrovni. Snaží se stanovit procento populace, jež nemá dostatečný přístup k minimální denní potřebě energie. (3)

3.2 Akutní potravinová nejistota

Je jakýkoliv projev akutního nedostatku potravy v určitý čas na určitém místě, jež ohrožuje živobytí či samotný život jedince, bez ohledu na příčiny, kontext a trvání. Akutní potravinová nejistota je velmi náchylná ke změnám a v populaci se může objevit v období velmi krátkého časového úseku jakožto výsledek náhlé změny či šoku. (4)

3.3 Podvýživa

Podvýživa ovlivňuje duševní pohodu jedince. V podstatě se jedná o stav, který je zaviněn nevybalancovanou či nedostatečnou výživou potřebnou k aktivnímu životnímu stylu. Je to výživová porucha, která je způsobená neadekvátním či nedostatečným příjmem základních energetických složek vůči potřebě, kterou má organismus, aby mohl bezproblémově pracovat. (5)

Chronická podvýživa je stavem, kdy dlouhodobé nedostatečné přijímání potravin vede ke snížení imunity, nemocnosti, omezení pracovní aktivity a redukci délky života. (6)

3.3.1 Protein-energetická malnutrice

Je charakterizována poklesem tělesné váhy, úbytkem tukové i netukové hmoty ale i tzv. Body Mass Indexu – BMI, což je veličina získaná tělesnou hmotností v kilogramech dělenou druhou mocninou výšky v metrech. Normální čísla se pohybují mezi 20-25 kg/m². Za podvýživu se označuje výsledek pod 20 kg/m², kde u tohoto typu nacházíme normální hladiny plazmatických proteinů a zároveň jsou uchovány regulační mechanismy hladovění. Uváděnou příčinou bývá nedostatek vyvážené potravy. (5)

3.3.2 Proteinová malnutrice

Při nepříliš významném poklesu hmotnosti je zde přítomen pokles plazmatických hladin, pokles absolutního počtu lymfocytů a také porucha buněčné imunity. Při antropometrických měřeních vzhledem k zachované tukové hmotě mohou však čísla vycházet v normě. Příčinou proteinové malnutrice se uvádí nedostatek vyvážené potravy. (5)

3.4 Akutní podvýživa

Vyskytuje se v případech, kdy jedinec trpí stálým a závažným nedostatkem potravy, nebo si prošel závažnou nemocí či neadekvátní lékařskou péčí. Většinou se však jedná o kombinaci všech těchto faktorů. Je charakterizována extrémní ztrátou hmotnosti a v závažnějších případech může vést až ke smrti. Dětská akutní podvýživa bývá měřena dvěma způsoby, a to WFH (Weight-for-height), kde se pracuje s váhou vůči poměru tělesné výšky a druhým způsobem je MUAC (Mid-upper arm circumference), jež spočívá v měření obvodu zhruba pod bicipsem. Střední akutní podvýživa vychází z hodnoty pod -2 Z-

score a zároveň nad -3 Z-score. V případě hodnot pod -3 Z-score se jedná o případ silné akutní podvýživy.

Takové výsledky mohou zvláště zpomalit dětský vývoj a neschopnost dosažení jejich očekávaného budoucího vzrůstu, čemuž je předcházeno dlouhodobými faktory nedostatečného příjmu potravy, častými infekcemi či neřádným stravováním a péčí po určitý delší časový úsek.

U takto zasažených dětí je větší riziko vzniku onemocnění či neschopnost vývoje fyzických a kognitivních dovedností. Stejně tak může být postižena v pozdějším věku a adolescenci i schopnost se učit. Skutečností je, že chronickou a akutní podvýživou může trpět kdokoliv, avšak obecným faktem zůstává, že především u dětí ve věku do pěti let se jedná o zásadní problém, jelikož v tomto období jsou nejvíce náchylní a zranitelní vůči budoucím negativním následkům. Díky tomu se převaha dětí trpících akutním či chronickým podvyživením ve věku od 6 do 59 měsíců z hlediska výživové situace ve společnosti stala, ve statických údajích, důležitým ukazatelem. (1)

V tabulce č.1 je ukázán WHO (The World Health Organization) Index kritičnosti světové akutní malnutrice u dětí ve věku 6-59 měsíců:

Tabulka 1: Index kritičnosti akutní malnutrice

<5 %	Přijatelná
5-9 %	Slabá
10-14 %	Závažná
>15 %	Kritická

Zdroj: Global Report on Food Crisis 2018

Dále, v tabulce č.2, WHO ukazuje práh kritičnosti procentuálního výskytu postižených nedostačeným vývojem a růstem díky malnutrici:

Tabulka 2: Práh kritičnosti výskytu postižených nedostačeným vývojem

<20 %	Přijatelná
20-29 %	Slabá

30-39 %	Závažná
>40 %	Kritická

Zdroj: Global Report on Food Crisis 2018

3.5 Klasifikace a určení akutního nedostatku potravy

Mezi základní protokoly pro klasifikaci a určení akutního nedostatku potravy patří dva mezinárodní ukazatele, dle kterých se posuzuje závažnost a úroveň podvýživy zaviněná nedostatkem či akutním nedostatkem potravy.

Jedná se o tzv. Integrated Food Security Phase Classification (IPC) a Cadre Harmonisé (CH), často značené dohromady jako IPC/CH, což jsou mezinárodní a regionální systémy pro prevenci proti potravinovým krizím, označovány jako komplexní analytické struktury, které počítají s různými potravinovými a výživovými indikátory. Navíc, Cadre Harmonisé, zlepšuje pochopení konceptu, zlepšuje proces pro odhad hladověním postižené populace a posiluje efektivní spolupůsobení mezi lokálními agenty v daných zemích a regionální úrovní za účelem posílení společného řízení boje proti nedostatku potravy. Posledně zmíněný ukazatel také usiluje o posílení technických dovedností jednotlivých národních představitelů spolu s dalšími aktéry v rámci obsáhlé dimenze analýz potravinové zabezpečení. CH funguje zejména v pásmu Sahel a Západní Africe.

Podobně jako IPC, i CH se opírá o existující potravinový a výživový informační systém, který se již, kupříkladu ve většině Sahelských zemí, dávno používá. Technický výzkum nástrojů a procesů Cadre Harmonisé spolu se vzájemnou spoluprací s IPC vedl k podobnosti a sblížení těchto dvou systémů. Výsledkem, po několika letech, je, že postoj IPC a CH jsou si velmi podobné až na drobné odlišnosti, jako je klasifikace hladomoru, určité ukazatele anebo odhad humanitární podpory. (7)

Tabulka 3: Popis fází IPC/CH

Fáze	Popis	Reakce
1 – Minimální	Více než čtyři z pěti domácností si jsou schopny v oblasti zajistit potřebnou potravu bez nutnosti neobvyklé a nepraktické námahy pro zajištění přístupu k jídlu, i za humanitární pomoci.	Budování odolnosti společně s redukováním riziku kolapsu

2 – Stresová	Ani společně s humanitární pomocí alespoň jedna pětina domácností není schopna konzumovat adekvátní množství jídla, bez nutnosti speciálních opatření pro zvládnutí situace.	Redukce riziku kolapsu, ochrana domácností a budování odolnosti
3 – Krizová	Ani za pomoci humanitární akcí alespoň jedna pětina domácností trpí mezerami ve stravování s vyšší podvýživou nebo jsou nepatrně schopny dosáhnout minimálních potravinových nároků za pomoci čerpání celkových aktiv domácnosti.	URGENTNÍ OPATŘENÍ pro ochranu domácností, snižování nedostatků konzumace potravy a snížení akutní podvýživy
4 - Nouzová	I s pomocí humanitární asistence trpí jedna pětina domácností velkými mezerami ve stravování vyúsťující ve velmi vysokou akutní malnutrici až úmrtí.	URGENTNÍ OPATŘENÍ pro záchranu životů a domácností a redukování akutního hladovění
5 - Hladomor	Ani s veškerou humanitární pomocí minimálně jedna pětina domácností na území trpí extrémním nedostatkem potravy a dalších základních potřeb, kde hladovění, smrt a desiluse jsou patrné.	UGENTNÍ OPATŘENÍ JSOU VYŽADOVÁNA pro předejití rozšiřování hynutí osob a totálního kolapsu domácností

Zdroj: Global Report on Food Crisis 2018

Tabulka č. 3 je zaměřena na poskytnutí společného ukazatele/míry pro klasifikaci potravinového nedostatku. Tento přístup užívá mezinárodní standardy, díky kterým je možné porovnávat nedostatek potravin celosvětově a v určitém časovém horizontu. Populace je zde klasifikována do různých fází, dle pokročilosti a závažnosti situace v dané zemi. I přesto, že je ve světě více jak 820 milionů¹ chronicky podvyživených lidí, The Global Report on Food Crisis, který poskytuje ročenky a reporty pro dané roky se především zaměřuje na hladem vážně postižené oblasti, jež jsou v tabulce č. 3 označeny jako Krizová – fáze 3, Nouzová – fáze 4 a Hladomor – fáze 5, jelikož toto jsou ukazatele, při kterých je akutní potřeba pomoci neprodleně vyžadována. Ve dvou předchozích fázích se nástroje liší, zaměření je především na prevenci a potlačení hrozby šíření katastrofy. (1)

V zemích, kde systémy IPC či CH nejsou zavedeny, se zpravidla používají jiné zdroje. Konkrétním případem bylo využití dat a čísel pro Malawi a Nikaraguu z dostupného zdroje FEWS NET's IPC-Compatible. (8)

¹ Faostat, Food Security, 2017

3.6 Nutriční informační zdroje a indikátory

Organizace IPC Global Initiative nedávno vyvinula klasifikaci pro akutní podvýživu (IPC Acute Malnutrition Classification). Jedná se o soubor nástrojů a procedur, díky kterým se dá zhodnotit situace v oblastech, v nichž se vyskytuje vysoká akutní podvýživa. Spočívá v poskytování analýzy ze studovaných oblastí, ve kterých se podvýživa vyskytuje s celkovým prozkoumáním podkladů a přímých faktorů, kterými je ovlivňována.

Jelikož se jedná o relativně nově vzniklý nástroj, v roce 2017, byl použit pouze v omezeném množství zemí (např. Afghánistán, Keňa, Madagaskar, Pákistán, Jižní Súdán, Mali, Mosambik a Uganda). Díky tomu pochází výsledné nutriční informace ze zbytku zemí z jiných zdrojů, a to především z primárních zdrojů, jimiž jsou reporty z národních průzkumů jakými jsou SMART², jež se používá především v naléhavých situacích jako ukazatel vážnosti a rozsahu humanitární krize se zaměřením na „under 5 population“³ a také na populační úmrtnost, dále DHS⁴, což jsou průzkumy domácností v pětiletých cyklech, kde se shromažďují data v oblastech zdraví a růstu populace v rozvojových zemích, a v neposlední řadě také MICS⁵ celosvětově sledující a zaznamenávající blahobyt dětí, žen a domácností.

(1) (9)

Hlavním zdrojem informací, odhadujících počet dětí postižených akutní podvýživou, byly vnitrostátní kalkulace, sdílené v rámci humanitárních plánů a dokumentů, jako je HNO (Humanitarian Needs Overviews). (1)

3.7 Výživové doporučení

Výživa patří k základním podmínkám života. Pro schopnost práce a žití, je nedílnou součástí jídlo a pití, jelikož ze stravy člověk získává energii nutnou pro tvorbu tepla, práci a životní pochody. Nezbytné jsou látky pro správné fungování organismu, zároveň také důležité pro výstavbu nových či opotřebovaných tkání. (10)

Energetické výživové potřeby nám udávají množství energie, jež je třeba zprostředkovat potravinami, kde základními zdroji jsou tuky, cukry a bílkoviny. Energie se

² Standardized Monitoring and Assessment Relief and Transitions

³ Počet zemřelých dětí, které nedosáhly pátého roku života

⁴ Demographic and Health Surveys

⁵ Multiple Indicators Cluster Surveys

zpravidla měří v kilojoulech (kJ), v mezinárodním pojetí se však spíše užívá jednotka kalorie (cal), respektive kilokalorie (kcal). (6)

Existují čtyři základní dělení energetické potřeby člověka. Zaprvé se jedná o bazální metabolismus, což je hodnota, kterou si tělo vyžádá za stavu naprostého duševního i tělesného klidu. Obecně platí, že tato hodnota je vyšší u mužů než u žen. V praxi bývá uváděn jako BMR⁶, kde se jedná o základní potřebu energie za určité časové období. Zadruhé je to energie potřebná pro zpracování potravy, jež je vyvolána zvýšením metabolismu po konzumaci stravy. Začíná během jídla a většinou končí v horizontu 4 až 12 hodin, v závislosti na množství a stravitelnosti potravy. Třetím typem rozdělení je energie potřebná pro tvorbu a udržení tepla. Poslední je energie potřebná pro fyzickou aktivitu, kde se vyskytují zvláštní požadavky v období růstu, těhotenství a kojení. (6)

„Lehce pracující člověk potřebuje denně 10 500–12 600 kilojoulů (2510–3010 kcal) ve formě potravin, těžce pracující člověk 14 700–21 000 kJ (3510–5015 kcal). Potrava by navíc měla být kvalitní a vyvážená, obsahující potřebné vitamíny a minerální prvky.“ (11)

3.8 Doporučené parametry denního příjmu stravy

Údaje doporučených parametrů denní stravy v kcal vychází ze zatím posledního vydání „Human energy requirements“⁷ za společného úsilí FAO/WHO/UNU v Římě, v datech 17-24 října 2001. (6) (12)

Vypracovány byly údaje jednotlivě pro každý stát, opírající se o strukturu obyvatelstva – jejich věk a pohlaví – zapříčiňující jejich proměnlivost mezi jednotlivými lety. Důraz byl kladen také na neopomenutí odlišností vyplývajících z úrovně fyzické aktivity jedince. Minimální energetické požadavky počítají však s minimální fyzickou aktivitou spolu s nejnižší akceptovatelnou váhou vůči výšce. (12)

Závěry „Human energy requirements“ jsou ve statistických přehledech FAO/WHO aplikovány od roku 2004 neopomíjejí rozdíly v populaci, a to především u žen v těhotenství

⁶ Basal Metabolic Rate

⁷ Překlad: „Lidské energetické požadavky“

a v době kojení, kdy se hodnoty od normálu diferencují. Měření zahrnují v potaz také rozdílnou fyzickou aktivitu, počátkem šestého roku jedince. (6)

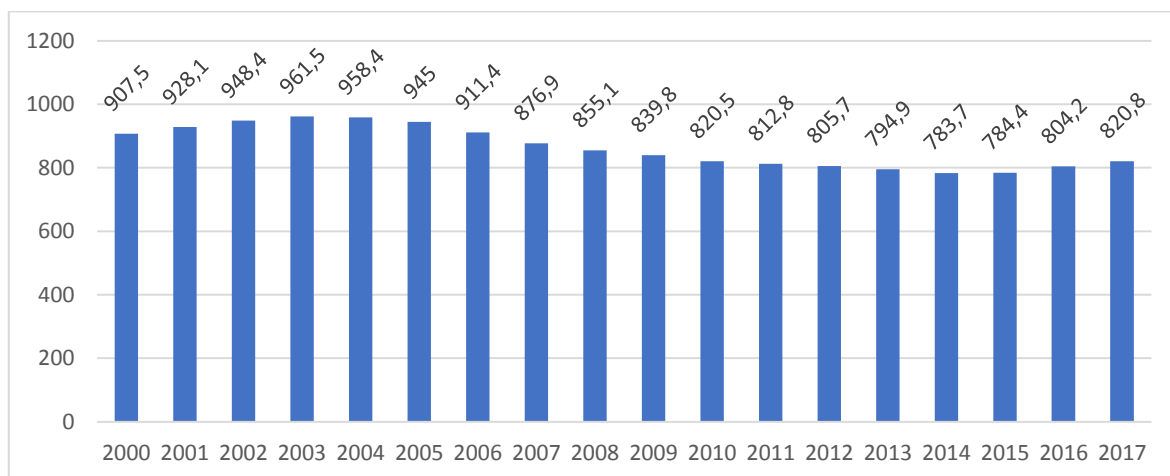
4 Potravinový problém ve světě

Dva kontinenty nejvíce postiženy potravinovým problémem jsou Afrika a Asie, kde se konkrétně jedná zejména o střední a východní Afriku a z Asijského kontinentu o střední a jižní Asii. Proč zrovna tyto části? Odpovědí může být velká spousta, jelikož se jedná o velmi komplexní problém, což je důležité zdůraznit, kde se nezabrání hladovění ve světě vyřešením pouze jednoho problému, kterým může být například populační boom. Přítomny jsou i jiné faktory, se stejnou závažností problému, jež vyřešit není tak jednoduché. Může se jednat o přírodní podmínky, které se nedají ovlivnit, finanční zázemí rodin v zemi, režim, jež v zemi panuje a spoustu dalších problémů, které jsou společně provázány a díky tomu se nedá stoprocentně zaručit, že na Zemi budou vždy všichni dostatečně stravováni a nikdo nebude trpět chronickou podvýživou.

Organizace FAO⁸, jež je součástí OSN a specializuje se na mezinárodní boj proti hladu, vydává každoročně či ve tříletých průměrech statistiky týkajících se jednotlivých území na světě. V roce 2000 došlo ke změně územních rozdělení, a tak dřívější data na stránkách FAO nejsou uvedena, kvůli náročnosti přepočtu a aktualizace informací předešlých let na nové standardy.

⁸ Food and Agriculture Organization

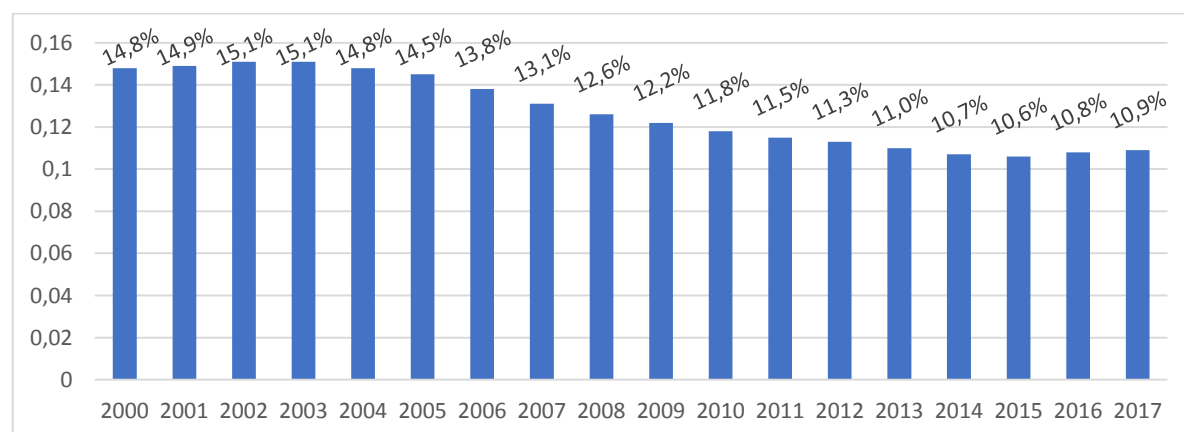
Graf 1: Svět: Vývoj počtu chronicky podvyživených obyvatel ve světě (mil. obyv.)

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní zpracování

Nejprve je třeba se podívat v grafu 1 na data ohledně celkového počtu podvyživených obyvatel ve světě, která zaznamenávají od přelomu milénia mírný růst až do roku 2003, kde přichází zlom a změna k lepšímu až do roku 2014, kdy byl počet vůbec nejnižší za celou sledovanou dobu a jednalo se o rozdíl více než 80 milionů počtu obyvatel. Opětný nárůst započal od roku 2015 až do současnosti (2017), do kdy jsou data dostupná. Za mírným vzestupem stojí především zhoršení situace v Jižní Americe a většiny regionů v Africe (46).

Graf 2: Svět: Procento chronicky podvyživených obyvatel ve světě

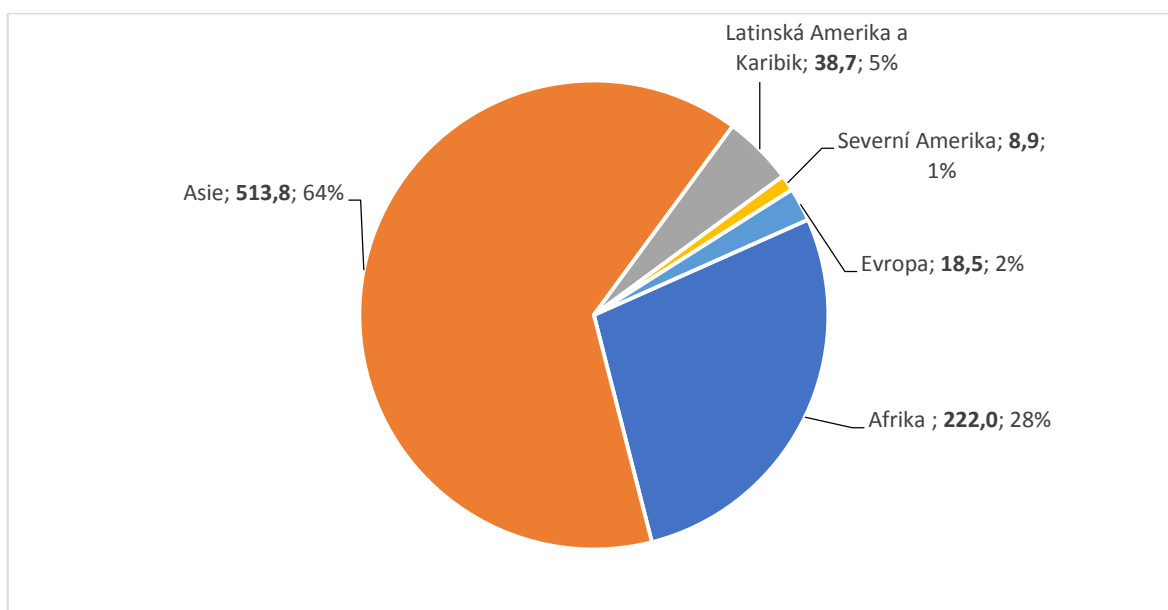

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní zpracování

Graf 2 zachycuje procentuálně jednotlivé roky vůči celkovému počtu obyvatel ve světě. Data relativně kopírují ukazatel podvyživených obyvatel s výjimkou let 2002-2003, kdy byl nárůst podvyživených obyvatel přímo úměrný s počtem nárůstu populace, a v roce 2014-2015, kdy celkový počet podvyživených obyvatel stoupl, nicméně v procentuálním

vyjádření vzhledem k rostoucí populaci se o zvýšení nejednalo. Dále s nárůstem více než 37 milionů podvyživených lidí v posledních třech letech se z hlediska procent vůči populaci jedná o 0,3 %, kdežto kdybychom kalkulovali s počtem obyvatel v roce 2000, jednalo by se, při zaokrouhlení na jedno desetinné místo, o dvojnásobek, a to 0,6 %.

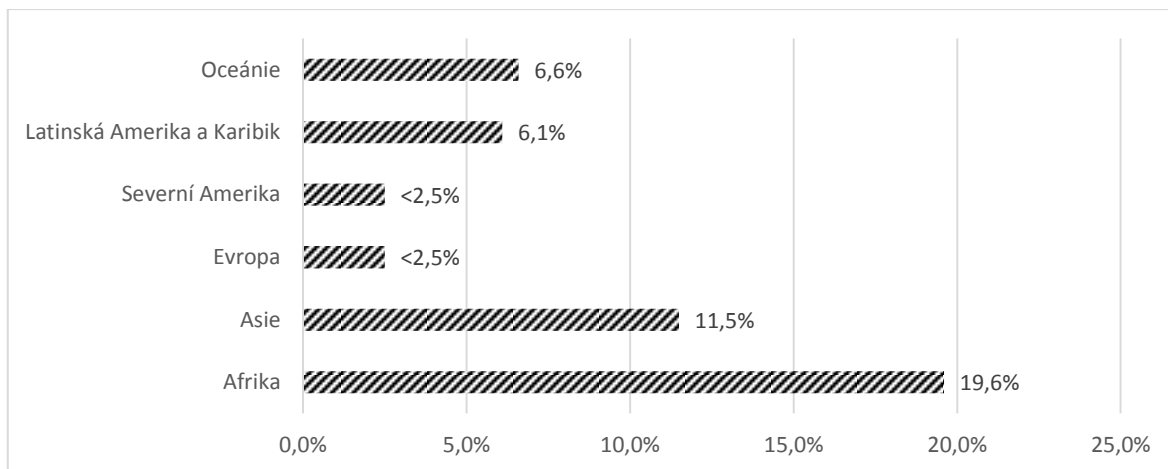
Graf 3: Svět: Chronicky podvyživení obyvatelé dle kontinentů (v mil. osob, %), v roce 2017

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní výpočty a zpracování

V grafu č. 3 jsou vyobrazeny světové podvýživy dle jednotlivých kontinentů. Oceánie není přítomna, díky svým zanedbatelným hodnotám, jež netvořily ani procentní hodnotu v celkovém ukazateli. Z grafu je možné vyčíst, že dominantní postavení z hlediska počtu podvyživených osob zaujímá Asie, a to s více než půl miliardy lidí. Africký kontinent a necelou polovinou podvyživených obyvatel – 222. mil – zabírá druhé místo, avšak situace je zde závažnější než v Asii. Z pěti procent má na celkovém světovém podvyživení zásluhu Latinská Amerika a Karibik. Předposlední je Evropa a na poslední relevantní příčce je Severní Amerika s jedním procentem.

Graf 4: Svět: Podíl chronicky podvyživených k celkové populaci dle regionů (%), průměr let 2015-2017

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní výpočty a zpracování

Graf č. 4 zachycuje situaci z jiného úhlu pohledu přes procento chronicky podvyživených na jednotlivých kontinentech či subkontinentech. Na rozdíl od Asie, která v grafu č. 3 obsazovala s celkovými 64 % první místo, zde je na druhém místě s 11,5 %, díky vysokému počtu obyvatel, který kontinent Asie obývá. Téměř dvakrát vyšší procentuální hodnota je u Afriky, z čehož vyplývá, že necelá jedna pětina všech afrických obyvatel trpí chronickou podvýživou. Třetí nejvyšší procento patří, dle odhadů FAO, Oceánii, což je pro změnu dáno celkovým nižším počtem obyvatel v tomto regionu. V Severní Americe a Evropě je uveden pouze údaj „pod 2,5 %“, jež značí relativní zanedbatelnost počtu chronicky podvyživených obyvatel, především díky vyspělé ekonomice a vysoké životní úrovni.

4.1 Hloubka hladu

Za hloubku hladu je dle FAO definováno průměrné množství energie, jež chybí v dané zemi podvyživeným k tomu, aby neztratili při zvýšené fyzické aktivitě svou tělesnou hmotnost. Hodnota je sledována a měřena v kcal na osobu na den. Kritickou hranicí je dle FAO 300 kcal na osobu za den. U chronicky hladovějících lidí se udává zhruba nedostatek 100-400, kde vyšší hodnoty jsou extrémní. (13)

4.2 Rozsah Hladu

Dalším faktorem je rozsah hladu, který se skládá z kombinace podílu podvyživených obyvatel a hloubky hladu v jednotlivých zemích. Na základě těchto dvou faktorů vzniklo

několik skupin hladu, do kterých organizace FAO zařadila jednotlivé země. Na základě rozsahu hladu jsou skupiny seřazeny sestupně:

- Skupina 1 – patří sem země s vysokým podílem podvyživených lidí a velkou mírou hloubky hladu, jako je například Afghánistán, Somálsko či subsaharská Afrika.
 - Skupina 2 – země s vysokým podílem podvyživených a střední hloubkou hladu nebo také naopak země s velkou hloubkou hladu a středním podílem podvyživených. Řadí se sem Indie, Pákistán a další rozvojové země.
 - Skupina 3 – je charakterizována středním výskytem podílu podvyživených a zároveň střední míry hloubky hladu. Sem může být zařazena především Latinská Amerika anebo Čína.
 - Skupina 4 – země se středním výskytem podílu podvyživených spojené s malou hloubkou, kam je řazeno například Rusko či Ukrajina.
 - Skupina 5 – vyznačena především nízkým podílem podvyživených a malou hloubkou hladu. FAO sem zařazuje rozvinuté země. (např. Česko, Francie, Polsko).
- (14)

Tabulka 4: Rozsah hladu ve světě dle skupin

Procento podvyživených obyvatel	Hloubka hladu: kcal na osobu na den			Součet
	<200 kcal (nízká)	200 kcal - 300 kcal (střední)	>300 kcal (vysoká)	
<5 % (nízká)	52 ⁵⁾	0	0	52
5-19 % (střední)	17 ⁴⁾	29 ³⁾	0	46
>20 % (vysoká)	0	31 ²⁾	23 ¹⁾	54
Součet	69	60	23	152

skupina 1¹⁾

skupina 2²⁾

skupina 3³⁾

skupina 4⁴⁾

skupina 5⁵⁾

Zdroj: <http://www.fao.org/docrep/x8200e/x8200e03.htm>

4.3 Demografický růst

Demografický růst je jedním ze zásadních problémů v boji proti podvýživě ve světě. Je třeba si uvědomit, že v roce 1950 bylo na naší Zemi 2,5 miliardy lidí, v současnosti je odhad na 7,6 miliardy a predikce do budoucnosti v roce 2050 mluví o zhruba 9,8 miliardách

obyvatel⁹. Za růstem populace stojí především zvyšující se počet lidí v reprodukčním věku společně s dalšími faktory jako změny v porodnosti a zrychlující se migrace a urbanizace.

Mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi existují však nezanedbatelné rozdíly. Příčiny růstu populace v rozvojových zemích jsou dány především nerovností mezi muži a ženami a dále také rozdíl ve vzdělání, jelikož právě pozdější zmíněné se zdá být nejlepší obranou proti boji s chudobou a extrémnímu populačnímu růstu.

Chudoba je označována za hlavní důvod, protože rodiny využívají své potomky ku příkladu jako levnou pracovní sílu, a tak pracují často v zemědělství či v továrním průmyslu za nemístných podmínek a zanedbatelnou mzdu. Děti také představují určitý pocit jistoty pro rodiče, jež mohou onemocnět, být neschopni nadále pracovat či v případě přirozeného zestárnutí, kde se neekonomicky prosperující stát o své obyvatele nemůže postarat, kvůli absenci sociálního, důchodového či zdravotního pojištění, a tak nezbývá než se spolehnout na své potomky, kterých, díky vysoké úmrtnosti, chtějí mít co nejvíce. (14)

Do hry vstupuje také náboženství a kultura. Například v rozvojových zemích je status ženy ve společnosti určován množstvím narozených dětí. Mimo jiné, ekonomicky slabší část obyvatel si není schopna dovolit drahé koníčky a záliby, a tak se často uchyluje k ekonomicky přístupnému potěšení, jímž často bývá sex. (15)

Roční nejvyšší přírůstek obyvatel zažívají rozvojové země jako Bangladéš, Indie, Pákistán a společně s nimi také africké státy. Na druhé straně Čína, jež má nejvíce obyvatel na světě, svůj přírůstek snížila díky vlivu státní politiky. (6)

4.4 Demografická revoluce

Odvolat se můžeme také na demografickou revoluci, jež v Evropě započala počátkem průmyslové revoluce, kdy se porodnost zvyšovala a úmrtnost na druhou stranu snižovala, díky dostupné lékařské péči, životnímu stylu, který se díky výdělkům v práci zlepšoval a lepším životním podmínkám, které panovaly ve větších městech, kam se lidé za prací stěhovali, tzv. urbanizace. Podobná situace převládala i v Severo-asijských zemích a

⁹ United Nations DESA, World Population Prospects 2017

subkontinentu Severní Ameriky, kam se lidé stěhovali za půdou a za prací. Demografové rozdělují čtyři fáze populačního cyklu. (16)

V první fázi se jedná o přirozený řád reprodukce, jež je charakterizován vysokou natalitou i mortalitou a v Evropě trvala do poloviny 18. století.

Druhá fáze se nese v duchu výrazného snížení mortality, kde se natalita pohybovala prakticky beze změny, což mělo za následek vysoký přírůstek obyvatelstva. Přispěly k tomu již zmíněné pokroky v lékařských vědách, dokonalejší hygiena, vzdělání či lepší stravovací návyky, které s sebou nesly snížení kojenecké a dětské úmrtnosti.

Později přichází třetí fáze charakteristická snížením natality, která byla ovlivněna celou řadou sociálně-ekonomických faktorů, jako je zvýšení životní úrovně, vzdělání, migrace z venkova do měst, profesionální aktivita žen a v neposlední řadě zavádění sociálních a důchodových systémů.

Poslední fází je fáze čtvrtá, jež v Evropě nastává ve 20. až 50. letech 20. století, kde dochází k znovuoobnovení přibližné rovnováhy mezi natalitou a mortalitou, avšak v mnohem nižší úrovni, než byl stav výchozí ve fázi první.

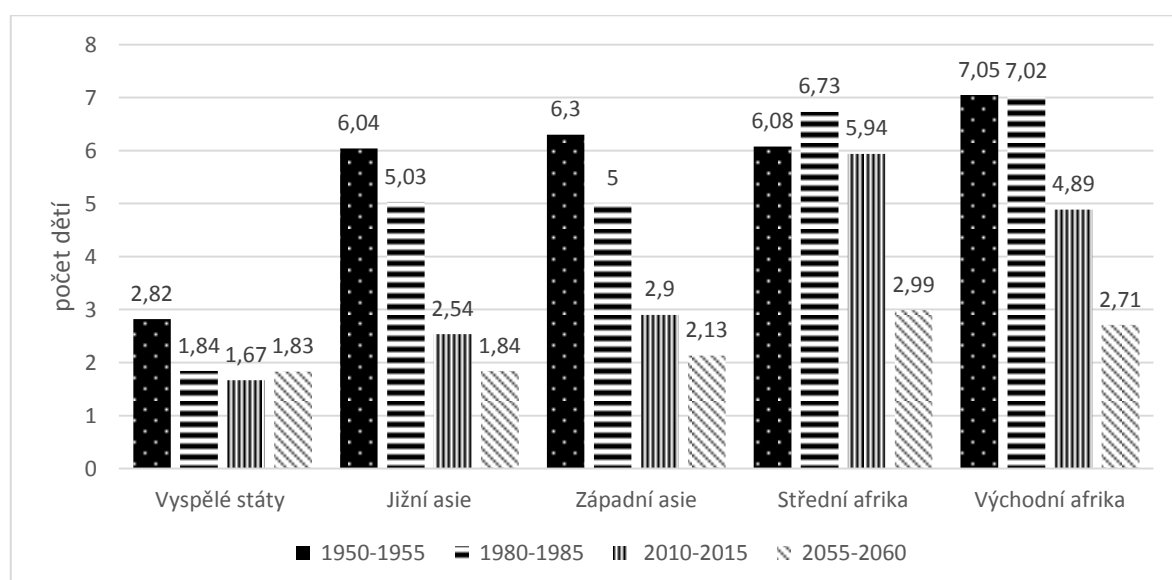
V neevropských státech a vyspělých zemích, jakými je Severní Amerika, Austrálie, Nový Zéland byla demografická revoluce také dokončena do poloviny 20. století. Především v Severní Americe tvořili většinu populace Evropani, kteří začali ve větší míře přicházet v průběhu 19. století. Samotný populační přírůstek, jež v Americe panoval zhruba kolem 1-1,5 %, se díky přistěhovalecké vlně téměř zdvojnásobil. Jednalo se o demografickou revoluci, jež následovala Evropu s určitým časovým odstupem. Podobná situace byla i v Austrálii a na Novém Zélandu, především díky přesunu obyvatel z britských ostrovů. (6)

V rozvojových zemích byla situace odlišná. V první polovině 20. století u nich byla zaznamenána vysoká úmrtnost i natalita čili teprve první fáze populačního cyklu. Změna přišla ve 40. a 50. letech 20. století, kdy se začala míra úmrtnosti razantně snižovat především díky importu léků, nového technického vybavení a příchodu lékařů z Evropy i jiných vyspělých zemí, jež napomohly ke zvýšení střední délky života. Porodnost nadále

zůstala vysoká, a tak se populační exploze stala realitou a zároveň problémem. V některých asijsko-pacifických a latinsko-amerických zemích se natalita již snížila, nicméně subsaharská Afrika a některé další země, zejména z jižní Asie a oblasti Středního východu jsou stále zasaženy fází vysoké natality. (16)

Díky právě populační expanzi a fázi, kdy je natalita vyšší než mortalita, jsou tyto oblasti v současné době nejvíce zasaženy nedostatkem potravy a chudobou, jelikož se rodí stále více dětí a následně tyto děti, budou chtít mít také potomky, což vyústí v expanzi, jež se opětně srovná až za několik dekad.

Graf 5: Počet narozených dětí na jednu ženu

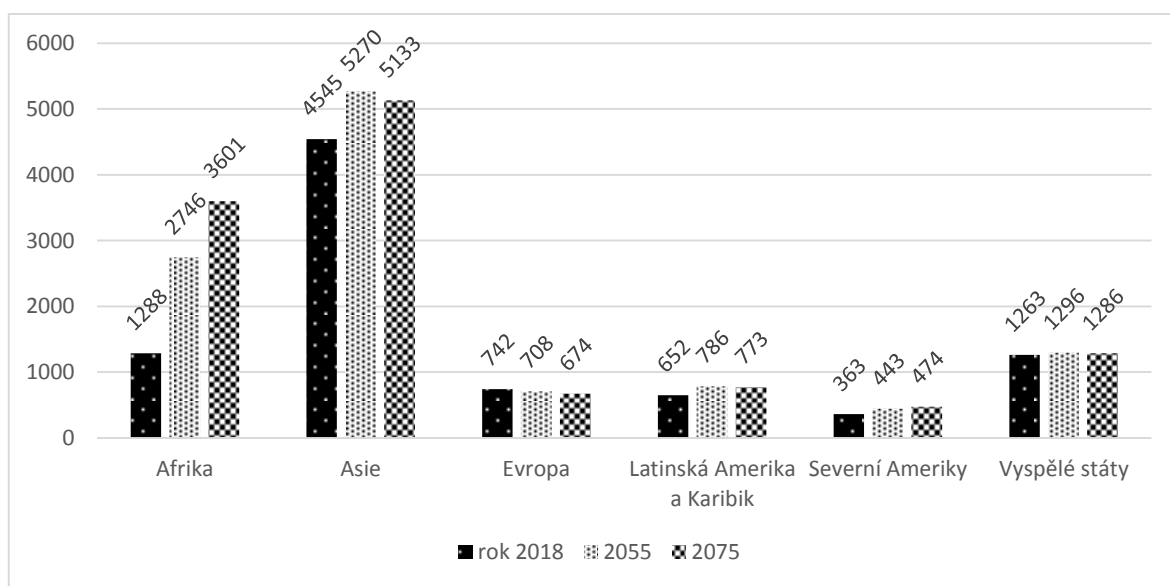

Zdroj: UN Population Data [online]. Dostupné na: <http://www.population.un.org/>, vlastní zpracování

V grafu č. 5 je zobrazen počet narozených dětí na jednu ženu (úhrnná plodnost), kde je možné vidět srovnání mezi Střední a Východní Afrikou spolu s Jižní a Západní Asií, oproti vyspělým státům ve světě. Predikce roku 2055-2060 je počítána tzv. Medium variant, jež počítá se středními hodnotami. Údaje zachycují období od roku 1950 až do roku 2060. Jak je možné vidět, v padesátých letech 20. století byl trend ve vyspělých státech relativně průměrný, necelé tři děti, zatímco v současnosti (2015) je číslo ještě nižší, v budoucnu je očekáván mírný nárůst hodnoty. U asijského kontinentu je patrné, že trend z velmi vysokého čísla šel k „rozumným“ hodnotám jak v Jižní, tak v Západní Asii, kde, v těchto dvou částech, byl počet dětí na jednu ženu nejvyšší. Současnost a predikce do budoucna

ukazuje ještě větší zlepšení a téměř dorovnání do průměru vyspělých států, co se asijského kontinentu týče. U Afriky je možné vidět, že současný trend (2010-2015) ukazuje zatím stále velmi nadprůměrné hodnoty, byť již trochu snížené v porovnání s hodnotami původními. K razantnímu snížení v Africe by mělo dojít až v druhé polovině 21. století, kdy predikce uvádí hodnoty pod tři děti na ženu, z čehož vyplývá, že by se koncem tohoto století mohla demografická revoluce pomalu chýlit k normálnímu stavu a dojít k opětovnému vyrovnání či umírnění rozdílu mezi mortalitou a natalitou.

Graf 6: Vývoj populace v mil. obyvatel

Zdroj: UN Population Data [online]. Dostupné na: <http://www.population.un.org>, vlastní zpracování

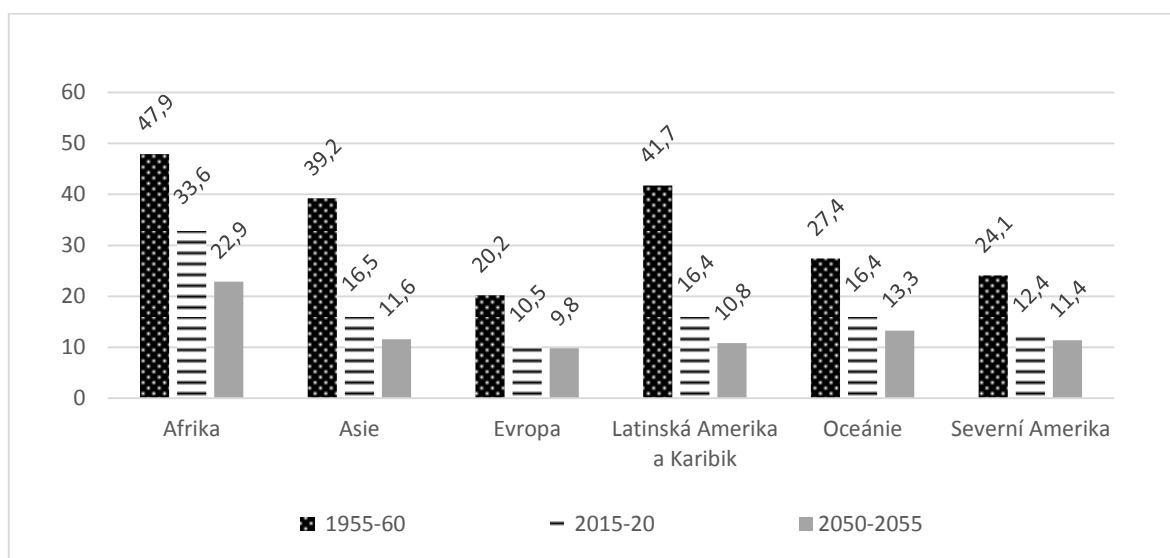
Druhý graf č. 6 sleduje celosvětové srovnání a poukazuje z hlediska čísel na stejný závěr potvrzující přetrvávající demografickou revoluci v Asii a v Africe. Jak je patrné u vyspělých států, v průběhu let 2018-2075, čísla oscilují okolo stejné hranice, která je lehce pod 1,3 miliardy lidí. Na Evropském kontinentu se jedná o snižování počtu obyvatel v průběhu let, díky snižování počtu novorozenců. Naopak tomu je u Severní Ameriky a Latinské Ameriky zahrnující Karibik, kde u prvně zmíněného se počítá téměř s třetinovým růstem ve srovnání se současnou hodnotou, a u druhého, v druhé polovině 21. století, má „populační křivka“ již sestupnou tendenci. U Asijského kontinentu by měla čísla přestat dále růst kolem hranice necelých 5,3 miliardy obyvatel, a tak se dá konstatovat, že demografická revoluce by touto dobou měla být již ukončena. V Africe lze pozorovat opoždění oproti Asii, a s tím spojenou expanzivní tendenci i v druhé polovině 21. století. O

srovnání stavů by se dle odhadů mělo jednat někde na přelomu století, avšak je třeba brát odhadovaná čísla s určitou rezervou, jelikož predikce na sto let dopředu nemusí disponovat velkou důvěryhodností, nicméně o určitý odrazový můstek se jednat může.

4.5 Hrubá míra porodnosti

Z anglického názvu Crude Birth Rate. Znamená počet živě narozených dětí za dané období a vyjadřuje se jako roční průměr narozených dětí na 1000 obyvatel. Hrubá míra porodnosti bývá obvykle dominantním faktorem ke stanovení či zjištění růstu populace a závisí jak na natalitě a mortalitě, tak také na věkovém složení populace. (17)

Graf 7: Hrubá míra porodnosti, počet narozených na 1000 obyvatel

Zdroj: UN Population Data [online]. Dostupné na: <http://www.population.un.org/>, vlastní zpracování

Graf č. 7 zachycuje vývoj hrubé míry porodnosti v průběhu jednoho století. Jedná se vždy o pětileté průměry za určité období. Pro srovnání je zachycena hodnota z druhé poloviny 20. století, následně současná hodnota (2015-2020) a pro budoucí hodnoty padesátých let 21. století byla použita opět střední varianta porodnosti, jež se označuje za nejreálnější a nejvíce kredibilní.

Lze pozorovat, že v minulém století byly relativně extrémní hodnoty přítomny v Africe, Asii a Latinské Americe s Karibikem, kde u Afriky se jednalo téměř o 50 dětí na 1000 obyvatel. Obecně je možno konstatovat, že hodnoty u všech kontinentů od té doby do současnosti značně klesaly a klesající tendenci mají mít i nadále. V Evropě, která má nyní

(2015-20) nejnižší hodnotu za celý svět, šla čísla za šedesát let dolů téměř o polovinu. Ještě mnohem prudší změnu zaznamenal kontinent Asie a také Latinská Amerika, kde se jednalo o změnu skoro 58 % u Asie a necelých 61 % u Latinské Ameriky vůči původním hodnotám na začátku padesátých let 20. století. Současné hodnoty a nejméně příznivé budoucí predikce, i přes fakt snížení, jsou zaznamenány u Afriky, která opět svými vysokými – a v porovnání se zbytkem světa i anomálními – hodnotami ukazuje, proč je název tohoto kontinentu při otázkách humanitární potravinové pomoci právě tolik skloňován.

4.6 Afrika

Africký kontinent zaujímá svojí rozlohou třetí příčku z hlediska rozlehlosti, 20,3 % povrchu souše. Až do 19. století byla pro Evropany prakticky kontinentem neznáma díky své obtížné dostupnosti, rozlehlym pouštím a podnebí. V 19. století se stala terčem kolonizátorů z Evropy, a to především Francie, Británie, Itálie a Španělska. Již ve 20. století začínal vliv evropských kolonií v Africe upadat a země získávaly nezávislost. (18)

Subsaharská Afrika je území, jež zahrnuje celou Afriku s výjimkou Severní Afriky. Jedná se o část Afriky rozprostírající se od Sahary na jih. Často se využívá i termín „tropická Afrika“, což znamená totéž, co subsaharská Afrika, avšak bez Jihoafrické republiky.

Místo, kde dochází k přechodu mezi súdánskými travnatými pláněmi a Saharou, se nazývá pásmem Sahel. Jedná se o oblast podél třinácté rovnoběžky, jež je charakterizovaná nepravidelnými a nevydatnými dešťovými srážkami. Oblast je populačně dynamická, avšak trpící suchem a nedostatkem potravy.

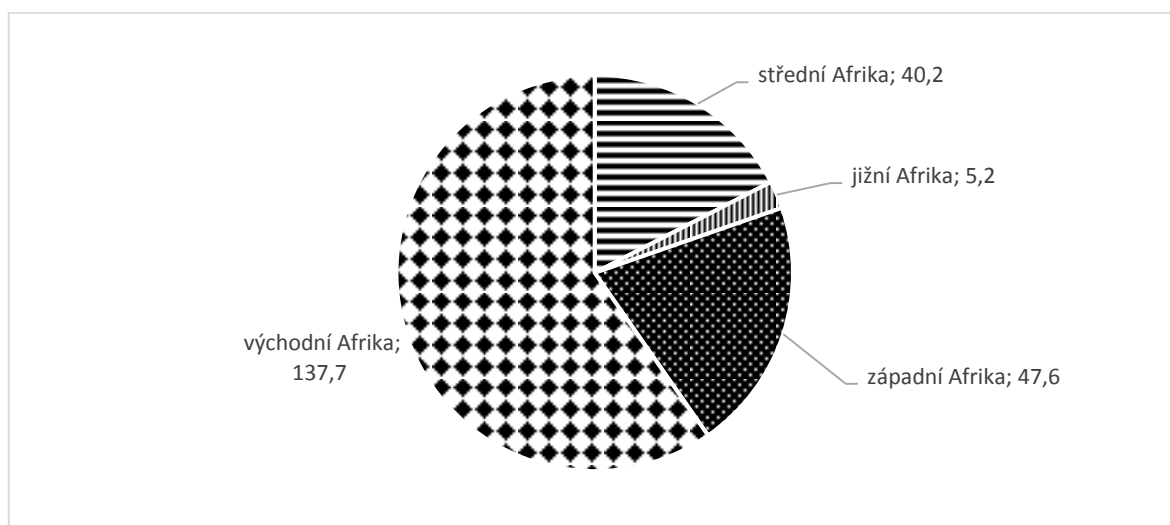
Uzemní rozdělení, dle organizace FAO (Food and Agriculture Organization) vyplývající z reportů a statistik týkajících se Afriky se skládá z hlavních 5 regionů:

- **severní Afrika** – Alžírsko, Egypt, Libye, Maroko, Súdán, Tunisko
- **východní Afrika** – Burundi, Džibutsko Etiopie, Eritrea, Jižní Súdán, Keňa, Madagaskar, Malawi, Mauricius, Mosambik, Rwanda, Seychely, Somálsko, Uganda, Tanzanie, Zambie, Zimbabwe

- **západní Afrika** – Benin, Burkina Faso, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Kapverdy, Libérie, Mali, Mauretánie, Niger, Nigérie, Pobřeží slonoviny, Senegal, Sierra Leone, Togo
- **střední Afrika** – Angola, Čad, Demokratická republika Kongo, Gabon, Kamerun, Kongo, Rovnicková Guinea, Středoafriická republika, Svatý Tomáš a Princův ostrov
- **jižní Afrika** – Botswana, Jihoafrická republika, Lesotho, Namibie, Svazijsko.

Získaná data ve statistikách narušilo rozdělení Súdánu na Jižní Súdán a Súdán, kde v této práci bude pracováno s faktem, že Súdán je i nadále počítán jako součást východní Afriky, a nikoliv Afriky severní. Čísla v tabulkách tomu byla od roku 2012 přizpůsobena.
(18)

Graf 8: Afrika: Počet chronicky podvyživených obyvatel v subsaharské oblasti v letech 2015-2017, v mil.

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní výpočty a zpracování

Graf č. 8 je zaměřen na pásmo subsaharské Afriky, jež čítá dohromady přes 230 milionů podvyživených lidí. Lze pozorovat, že nejhorším pásem je, s více než polovinou celkového počtu, Afrika východní, kde se také nachází oblast Afrického rohu ležící v oblasti Somálského poloostrova. Země s největším počtem podvyživených byly, dle FAO, v tomto regionu Etiopie, Uganda a Tanzanie. V západní a střední Africe je situace ve statistickém srovnání s východní o poznání lepší, avšak i tak se jedná o více než 40 milionů

obyvatel trpících hladem. Kde v západní části je v popředí stát Niger a ve střední Africe je to Uganda. Jižní Afrika je na tom, v čele s ekonomicky vyspělou Jihoafrickou Afrikou a výhodnější geografickou polohou bohatou na nerostné suroviny, v porovnání s ostatními velmi dobře. V nezahrnuté severní Africe se jedná o necelých 10 mil. podvyživených.

Tabulka 5: Porovnání celkové rozlohy subsaharské Afriky a zemědělské půdy na obyvatele (v %, v ha/obyv.), údaje za rok 2015

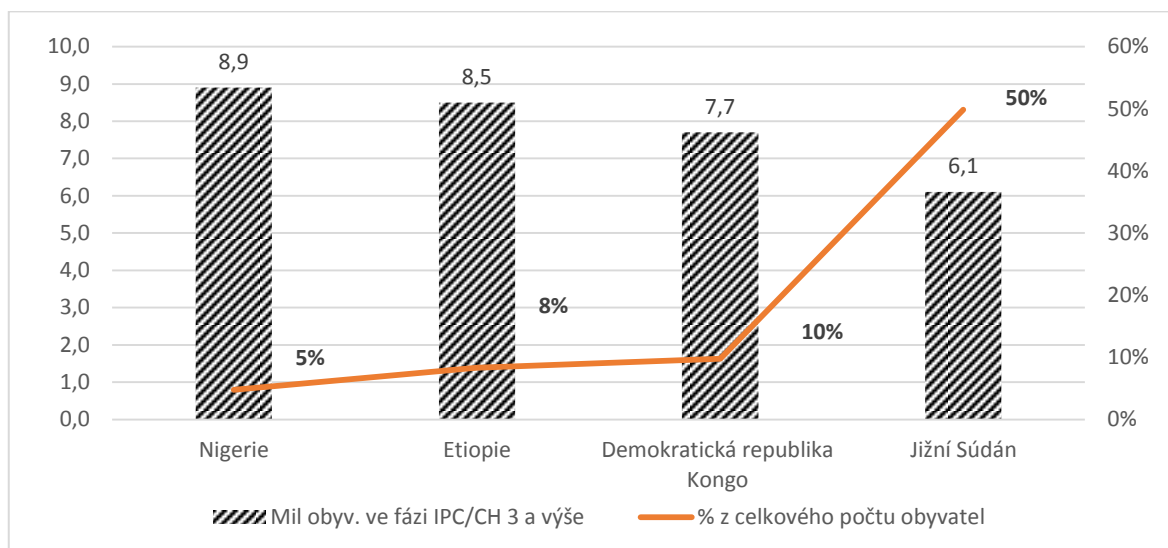
Region Afriky	% podílu rozlohy subsaharské Afriky	zemědělská půda na obyvatele (v ha/obyv.)
Východní	26 %	0,97
Západní	36 %	0,72
Střední	17 %	1,08
Jižní	25 %	2,60

Zdroj: Faostat online; Attoh, 2010, vlastní výpočty a zpracování

V tabulce č. 5 je na situaci nahlíženo v kontextu velikosti území a počtem hektaru půdy na obyvatele. Na první pohled je možné vidět extrémní rozdíl východní a jižní Afrikou, které se svou rozlohou téměř rovnají, avšak při pohledu na hektary zemědělské půdy na obyvatele je na tom jižní Afrika o 250 % lépe s 2,6 ha/obyv. Druhý nejlepší výsledek má střední Afrika, která se drží lehce nad 1 ha, je třeba však zohlednit nejmenší rozlohu v rámci subsaharské Afriky. Obecně je na tom východní a západní region nejhůře, díky vysokému podílu rozlohy, a především vysokému počtu obyvatel. Pro srovnání, v Evropě se údaj pohybuje kolem 0,63 ha/obyv. a v Severní Americe 1,32 ha/obyv.¹⁰ Nicméně je nutné zohlednit lepší klimatické podmínky a technologickou vybavenost u obou zmíněných.

¹⁰ Faostat, vlastní výpočty

Graf 9: Nejvyšší počet kriticky podvyživených obyvatel v roce 2017, (v mil.)

Zdroj: Global Report on Food Crisis 2018, vlastní zpracování

V grafu č. 9 jsou zaznamenány země s nejvyšším počtem kriticky podvyživených obyvatel na celém Africkém kontinentu. Lze vidět, že nejvyšším počtem v současné době (2017/18) disponuje Nigérie s necelými devíti miliony silně podvyživených obyvatel. Nicméně jelikož se jedná o zemi s početnou populací (zhruba 186 mil.)¹¹, procentuálně vychází počet podvyživených na 5 %, Se snižujícím se čísly celkového počtu hladovějících obyvatel se však procenta vůči celkové populaci u Etiopie a Demokratické republiky Kongo ve stejném pořadí zvyšují na hodnoty osm a deset procent. Z grafu vyplývá, že úplně jinou situaci zažívá Jižní Súdán, ve kterém trpí téměř každý druhý člověk kritickou podvýživou. Dle Global Report on Food Crisis 2018 byla situace v Jižním Súdánu mezi IPC/CH 4–5 (viz tabulka č. 3), což odpovídá nouzové situaci až hladomoru. Ve všech třech zemích až na Etiopii se jedná o potravinový problém vzniklý válečnými konflikty, které v zemích probíhají. V Etiopii pro změnu čísla souvisí s výkyvy v podnebí, jež zapříčiňují neúrodu a celkové narušení základních potřeb jako je pitná voda či zdravotní péče. Tento problém se v Africe také dále týká Keni, Malawi či Zimbabwe.

Dramatický nárůst obecně odráží problém, jež mají lidé s pěstováním a přístupem k potravě, a to především díky konfliktům, rekordně vysokým cenám za potraviny

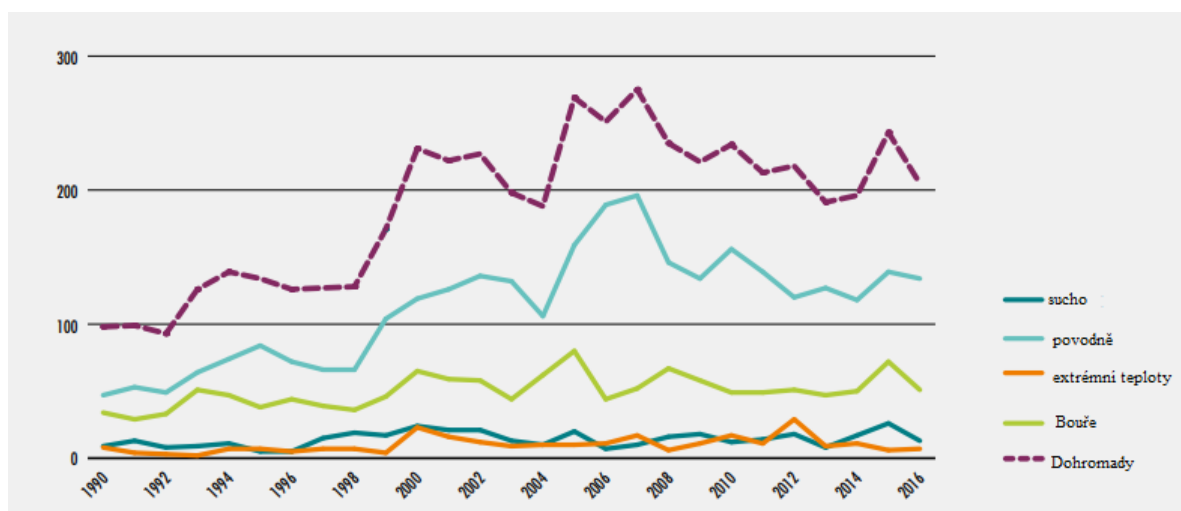
¹¹ Faostat, Population 2017

v konfliktu postížených zemích a extrémním výkyvům počasí jakým je období sucha a nevypočitatelné srážky způsobené pohromou El Niño. (19)(20)

4.6.1 El Niño

Velký vliv na zemědělství a s tím spojenou podvýživu má úkaz zvaný El Niño. Jedná se o pohromu, jež přináší jako největší hrozbu období sucha, které má negativní vliv na produkci potravin. El Niño může mimo jiné však způsobit i prudké deště, záplavy či extrémní teplo nebo zimu. Všechno toto s sebou nese několik negativních faktorů, jako je výskyt chorob zvířat, a s tím spojenou případnou otravu jídlem, ale také použití pesticidů v rostlinné výrobě a přítomnost lesních požárů. Tento jev se vyskytuje v cyklech, každých dva až sedm let. Na Africkém kontinentu zasahuje především jižní Afriku, východní a pásmo Sahel. (21)(22)

Obrázek 1: Zvyšující se počet pohrom souvisejících se změnou klimatu, v letech 1990-2016

Zdroj: FAO elaboration based on data from Emergency Events Database (EM-DAT), 2009. EM-DAT [online] Brusel. www.emdat.be

Teplotní anomálie spojené s jevem El Nino ukazují, že proměna podnebí a extrémní výkyvy negativně ovlivňují zemědělství. Při pohledu na rozmach chronické podvýživy, lze konstatovat, že téměř 36 % zemí, jímž stoupla míra podvyživenosti od roku 2005, souvisí právě s výskytem závažných období sucha. (23)

Největší a nejsignifikantnější nárůst v číslech v obrázku č. 1 je spojen s obdobím sucha v letech 2014-2015, kde bylo zaznamenáno celkem o 47 pohrom více než v předchozím roce. Jak lze pozorovat z obrázku č. 1, od roku 2015 se počet chronicky

podvyživených zvyšuje, což může být spojeno s extrémním obdobím sucha, jež přinesla pohroma El Nino v letech 2015-2016. Za posledních několik let bylo dokonce možné pozorovat v několika zemích i růst potravinového problému v opakujících se periodách.

Posilujícím faktem tohoto tvrzení je i několik studií, ukazujících silné pojítka mezi obdobím sucha a růstovými poruchami u dětí narozených v tomto období. Například v Zimbabwe na venkově, děti od jednoho do dvou let, jež byly vystavené období sucha čelí značně menší růstové rychlosti v porovnání s dětmi stejného věku žijícími v oblastech s průměrnými dešťovými srážkami. V subsaharské Africe, souvisí sušší a teplejší podnebí s nižší potravinovou dostupností a tím pádem zvyšování míry narušení dětského růstu. (23)

4.7 Asie

Nejlidnatější kontinent světa s více než 4,5 miliardami obyvatel s sebou pochopitelně přináší i problém, jak dostatečně uživit všechny své obyvatele, aby byla úroveň hladu co nejnižší. Leč se jednalo o rozsáhlý problém v historii asijského kontinentu, dle studií, problém potravinové nejistoty v regionu začal být akutní až o něco později. Až krize v sedmdesátých letech 20. století zapříčinila krizovou potravinovou pomoc do zemí Asie, které to potřebovaly. Ekonomický růst, jež vedl k nárůstu příjmů spotřebitelů byl důležitým faktorem, který přispěl ke stabilnější potravinové jistotě. Kupříkladu při Asijské finanční krizi mezi lety 1997 až 2000, byla ekonomika především východních zemí kontinentu silně zasažena, avšak díky nakumulované ekonomické síle, se to ve větším měřítku nepřeneslo do výživového problému. (24) (25)

„Ekonomický růst zlepšuje lidský rozvoj, zvyšuje veřejnou kupní sílu a snižuje chudobu, čímž zvyšuje přístup k potravě a redukuje hlad.“ (Noordwijk, 2014) (26)

Přes změny ve struktuře ekonomiky v Asii bylo dosaženo snížení chudoby. Díky tomu by Asie mohla dosáhnout dlouhodobě udržitelného vyvážení mezi potravinovou produkcí a poptávkou. Při udržení její průmyslové komparativní výhody, založení širších mezinárodních obchodních vztahů a pokračujícím růstu ekonomiky společně s dosažením regulace populační expanze, by mělo být v Asii dosaženo potravinové jistoty. Avšak s výjimkou určitých oblastí jako je jižní Asie, která se chronickému hladu nevyhnula. Nutno podotknout, že potravinová jistota je stále pod relativním tlakem díky rychlé urbanizaci,

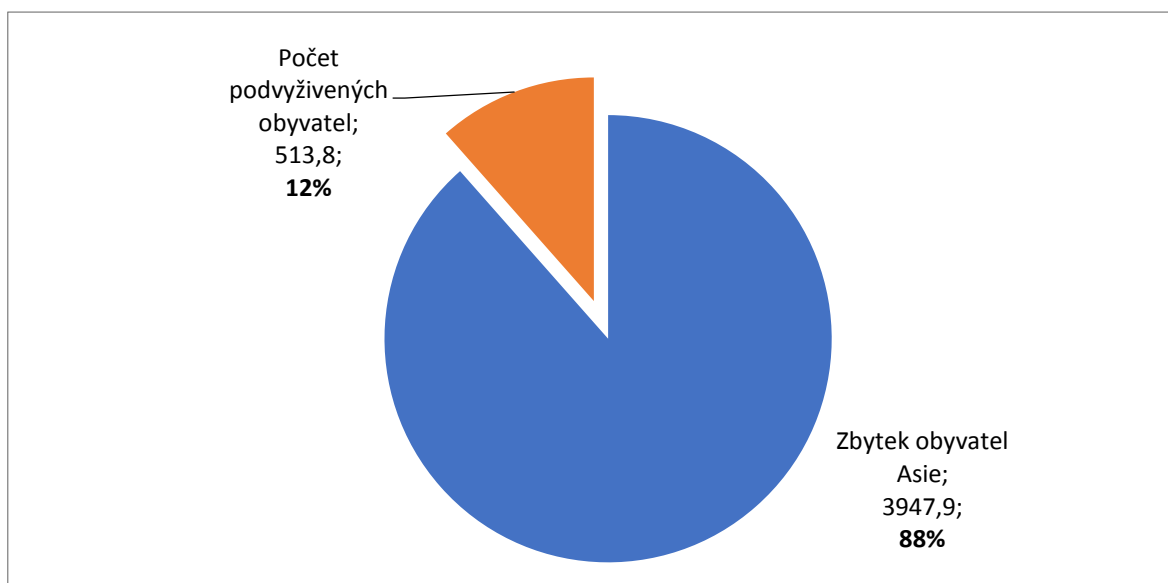
omezení přírodních zdrojů, pomalé přeměny tradičního zemědělství a kolísání agrárních produktů, kde kombinace těchto faktorů stojí často v cestě. (27)

4.7.1 Urbanizace

Asijský ekonomický růst blízce souvisí s urbanizací – neboli přesunem lidí z venkova do velkoměst a klade nároky na půdu, vodu a zdroje energie. Urbanizace vede k různým změnám ve společnosti, jako je změna v složení příjmu potravy a vyžaduje změnu potravního řetězce, aby zajišťoval potřeby lidí, jež jsou důležitou součástí potravinové jistoty. Změny moderních stravovacích návyků s sebou přinesly výzvy pro Asii, aby byla schopna sama sebe uživit. Bylo zpozorováno, že stravovací návyky se pomalu mění ze základních plodin k živočišným a mléčným produktům, tukům a olejům. Ve své podstatě, domácnosti ve městech utratí mnohem více za maso, ryby, cukr, a naopak méně za rýži než domácnosti rurální. Vysoká poptávka po živočišné produkci však bohužel může mít za následek negativní dopad na potravinovou zajištěnost chudších spotřebitelů, díky poptávce po více půdy a zdrojů obživy. (25) (28)

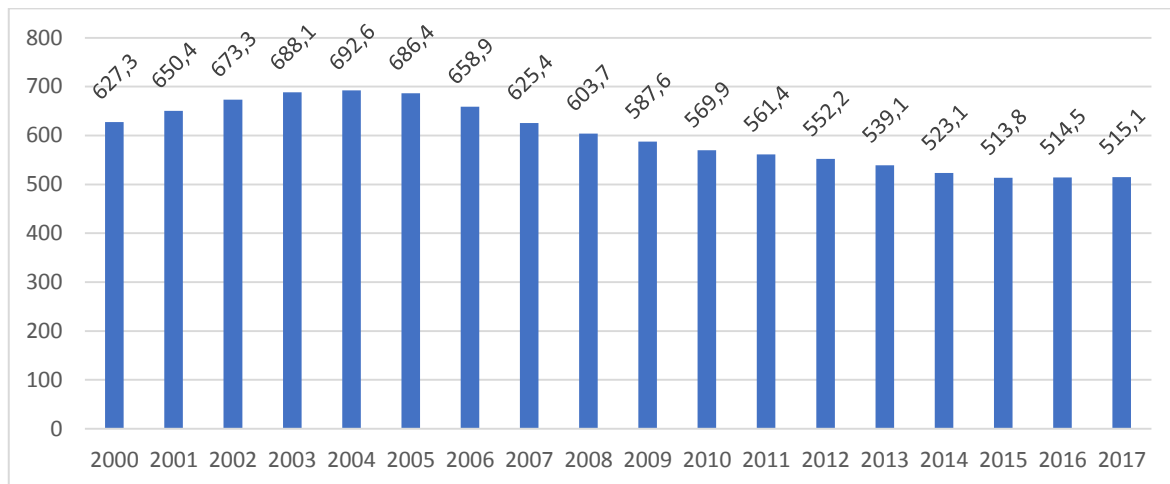
Graf č. 10 zachycuje počet podvyživených obyvatel vůči celkovému počtu obyvatel. Je vidět, že 12 % populace Asie trpí podvýživou, což je více než půl miliardy lidí.

Graf 10: Asie: Vyjádření počtu obyvatel vůči podvyživeným obyvatelům, průměr 2015-2017, (v mil. %)

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní výpočty a zpracování

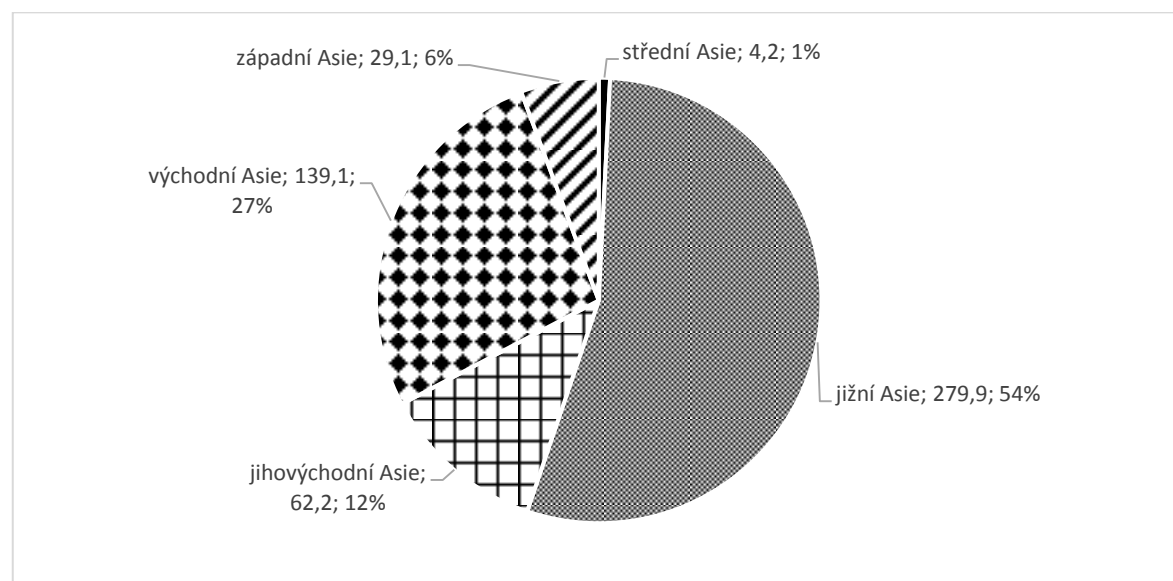
Graf 11: Vývoj chronicky podvyživených obyvatel v Asii, v mil.

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní výpočty a zpracování

Na grafu č. 11 je možné pozorovat vývoj počtu podvyživených obyvatel v Asii, z kterého lze vyčíst, že se situace ubírá – na rozdíl od Afriky, kde čísla nemilosrdně rostou – velmi dobrým směrem, a i když v posledních třech letech jde hlad ve světě vysoce nahoru, v porovnání s početnou Asií, jde v posledních třech letech o nárůst pouze o necelý jeden a půl milionu obyvatel. Příčinou je tomu především zvládnutí problému podvyživených obyvatel v Číně.

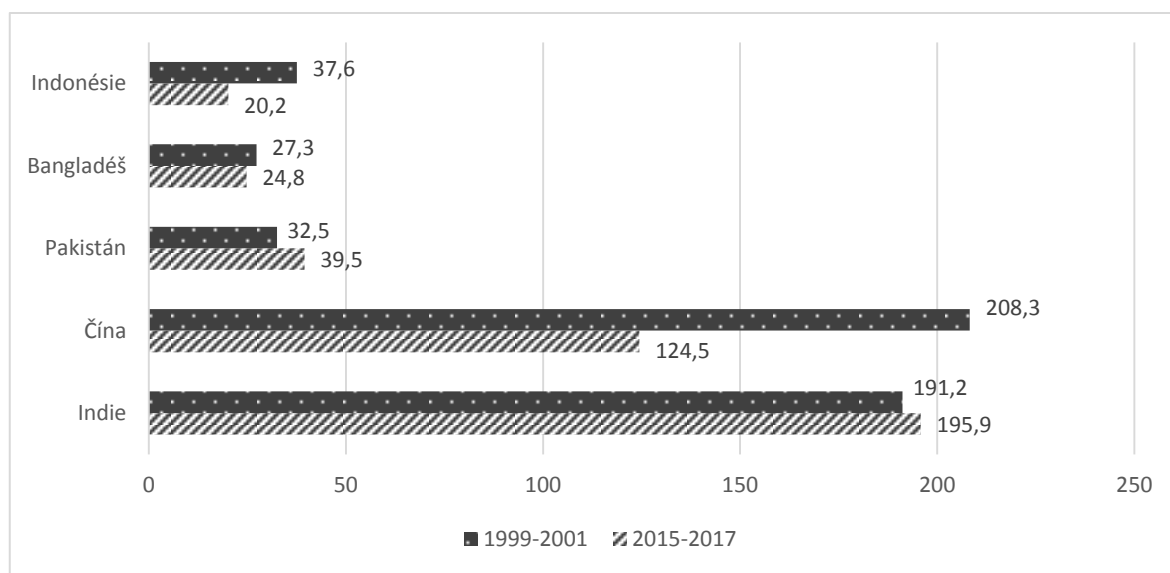
Graf 12: Rozdělení chronicky podvyživených obyvatel v Asii, průměr 2015-2017 (mil. osob, %)

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní výpočty a zpracování

V grafu č. 12 je zaznamenána podvyživenost v rámci jednotlivých částí Asie, ze které lze konstatovat, že nejhůře je na tom oblast jižní Asie s téměř 280 miliony, kde největší část chronicky podvyživených obyvatel tvoří druhá nejlidnatější země světa – Indie, která je zároveň zemí s nevyšším počtem chronicky podvyživených obyvatel na světě. O polovinu méně má oblast východní Asie, jež se z většiny skládá z Čínské lidové republiky. Nejlépe je na tom oblast střední Asie s jedním procentem z celkového počtu. Tato oblast čítá celkově zhruba 70 milionů obyvatel a skládá se z Kazachstánu, Kyrgyzstánu, Tádžikistánu, Turkmenistánu a Uzbekistánu.

Graf 13: Nejpostiženější státy Asie z hlediska počtu chronicky podvyživených osob v milionech v průměru let 1999-2001 a 2015-2017.

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní výpočty a zpracování

Graf č. 13 ukazuje pět států, jež jsou nejpočetnější co do počtu chronicky podvyživených obyvatel. Zobrazen je i průměr z let 1999-2001 pro srovnání z hlediska vývoje. S výjimkou Bangladéše a Indie, kde byl negativní vývoj pouze 2,5 %, měly země za posledních šestnáct let tendenci degresivního vývoje. Největším zlepšením prošla Čína a Indonésie, kde se počet podvyživených lidí podařilo zredukovat o 40,2 % u prvně jmenovaného a 46,3 % procent u Indonésie.

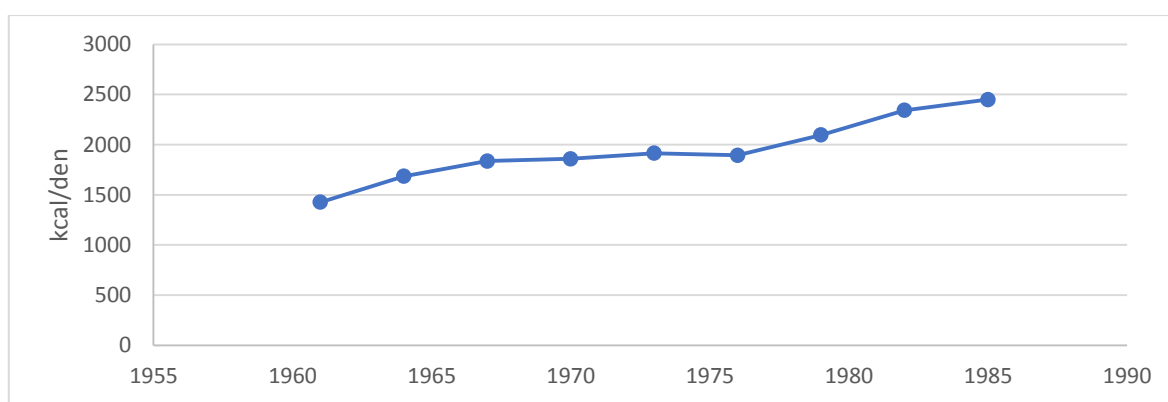
4.7.2 Čínská lidová republika

Zdroje potravy v Číně v padesátých až do sedmdesátých let 20. století nebyly ideální. Data poukazují na nižší hodnoty, než byl průměrný denní příjem jedince (2350 kcal) při vykonání průměrného pracovního výkonu. Data v grafu č. 14 ukazují, že tohoto

průměru nebylo dosaženo až do roku 1980, kde příjem tuků a bílkovin byl také pod normou. (25)

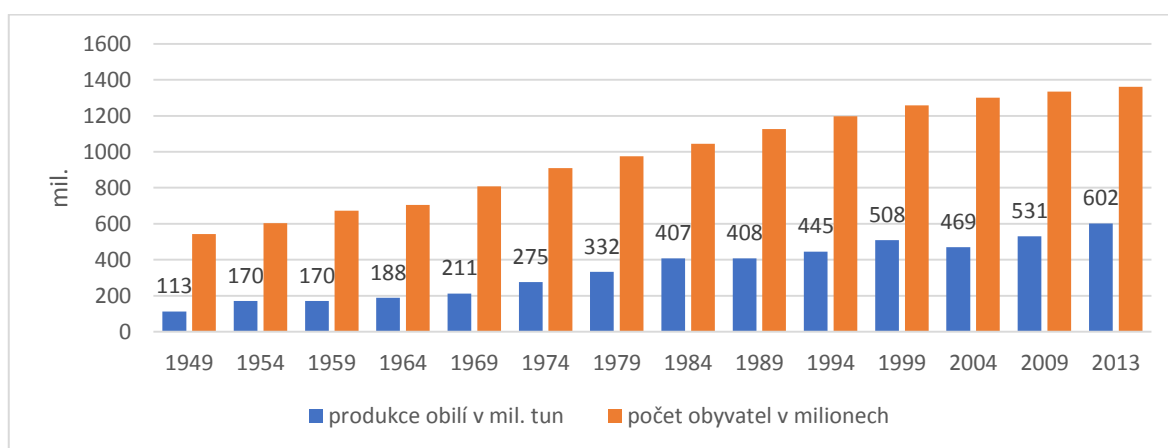
V poválečném období v roce 1950 musela Čína uživit zhruba 552 milionů lidí, čehož se snažila dosáhnout vládní podporou produkce obilí, které je ve srovnání s produkcí ostatních potravin rychlejší. V mezidobí proběhla také pozemková reforma, kdy stát zkonfiskoval bez náhrady půdu majitelům a poté ji přerozdělil těm, jež byli bez půdy nebo disponovali malým množstvím půdy.

Graf 14: Potravinový příjem v Číně v letech 1960-1985 (kcal/osobu/den)

Zdroj: Food Insecurity in Asia: Why Institutions Matter, vlastní zpracování

Graf 15: Vývoj produkce obilí společně s počtem obyvatel v letech 1949-2013 v ČLR

Zdroj: Food Insecurity in Asia: Why Institutions Matter, vlastní zpracování

V grafu č. 15 lze vidět, že se produkce obilí zvyšovala, z počátku se jednalo o systém přerozdělovací výpěstky dle pohlaví, věku a pracovní síly, aby se dostalo na všechny. V roce 1958 nastal politický zvrat, jehož hlavním cílem bylo poposunout kupředu ekonomiku ČLR, aby se transformovala ze socialistické éry do komunistické a ideálně dosáhnout Velkou Británii či USA v horizontu 15 let, a tak se sektor zemědělství a

průmyslu rychle vyvíjel. Zavedením tzv. komun se podařilo ovládnout i venkovské a rurální oblasti a získat nad nimi kontrolu. Po hladomoru v roce 1960 stát obnovil svobodu volby jaké plodiny pěstovat, což přispělo k dalšímu růstu. Konec Culture Revolution v roce 1976, jež trvala deset let a nepřinesla s sebou blahé následky, dopomohl k opětovnému růstu produkce, která byla podpořena zároveň importem produktů. Od roku 1997 byla zavedena fixní cena obilovin a jiných produktů, pro podporu produkce a s tím spojeného zvýšení příjmů. (30) V následujících letech šlo o rekordní sklizně. S růstem produkce obilí se však zvyšovala produkce i v jiných odvětvích a poptávka po jiných, než obilných potravinách byla na vzestupu, jak na venkově, tak ve městech, což vedlo k jeho stabilizování poptávky po obilí. Nárůst naopak zaznamenaly ostatní potraviny jako maso, vejce či mořské produkty.

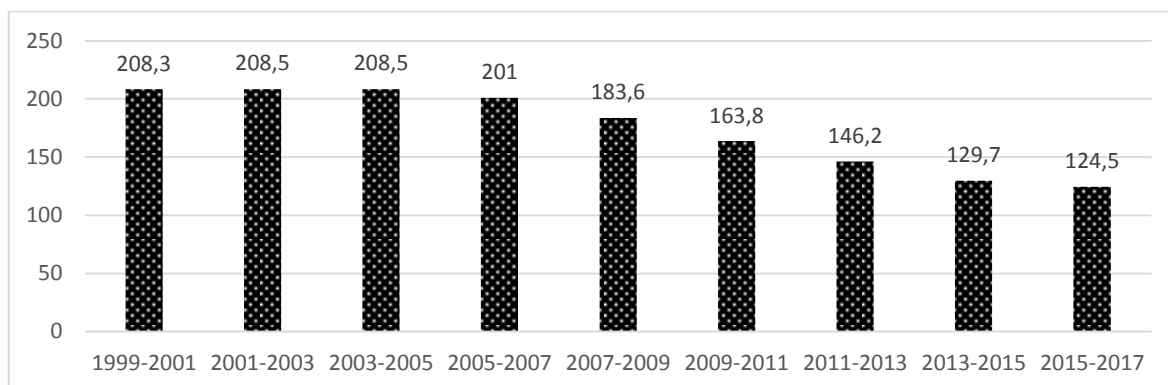
Mezi faktory, jež kladně ovlivnily potravinovou jistotu ČLR bylo především znovu představení tržního mechanismu, jež dovozoval nákup a prodej na trzích a tím zajistil určité zlepšení v dostupnosti potravin a její diversifikaci.

Otevření se mezinárodnímu světu po třech desetiletí izolace hrálo významnou roli, jelikož byl umožněn přístup k novým technologiím, know-how, možnosti studia na zahraničních univerzitách a také zájem zahraničních investorů. V boji proti chronické podvýživě pomohlo angažování se na potravinovém trhu se zbytkem světa.

Mimo povolení farmářům provozovat rodinné podniky a vstup trhu do ekonomiky, byly také zavedeny další strategie jako podpora domácí produkce potravin, zvýšení podpory potravinové produkce a marketingu, zavedení a údržba obilných zásob, a především rozšiřování a výstavba infrastruktury na venkově, jakými jsou nové cesty či silnice, systémy zavlažování, elektrické sítě, pokrytí mobilní sítě a přístup k internetu. V neposlední řadě měla pozitivní vliv také smrt vládce Mao Ce-Tunga v roce 1976, jež umožnila změny v řadě institucích. (25)

Graf č. 16 zachycuje velmi kladný pohled na současnou situaci podvyživených osob v Číně od přelomu milénia.

Graf 16: Vývoj chronicky podvyživených obyvatel v Číně, tříleté průměry 1999-2017 (mil. osob)

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní výpočty a zpracování

4.7.3 Jižní Asie

V zemích jižní Asie je situace od pozitivně směřující Číny opačná, a to zejména v Bangladéši, Indii a Pákistánu. V těchto oblastech jsou příznačné klimatické vlivy a výkyvy počasí. Častou hrozbou bývají období monzunových dešťů a záplav, jež s sebou přináší často ničivé následky.

Mizivá situace v Pákistánu je ovlivněna několika faktory jako vysoká korupce, a celkově nedostatek práva a pořádku, ke kterému se přidává také nestabilní politický systém, jež v zemi panuje. V porovnání s ostatními asijskými zeměmi, je Pákistán bohatý na ornou půdu spolu s potenciálem k dostatečné produkci obilovin, přesto je potravinová jistota stále problémem. Úskalím je ekonomický přístup k potravě u lidí, jejichž příjmy jsou nízké. Dle Ahmad and Farooq (2010) je velké množství těhotných žen podvyživených a 25 % narozených dětí v letech 2001-2002 mělo nízkou novorozeneckou váhu. V té době Pákistán přijal potravinovou pomoc za účelem překonání nedostatku pšenice, jež v té době panovala. Nicméně od počátku přelomu milénia byla zaznamenána zlepšující se míra soběstačnosti produkce pšenice. (31) (32)

Bangladéš byl součástí Pákistánu, který se v roce 1947 odtrhnul od Indie. Jedná se o naplaveninové území s malými vrcholky. Převážná část země je situována v deltách řek, jež proudí z Himalájí. I přes početnou populaci (164 milionů)¹², však není státní území nikterak velké (130,170 km², představující necelé dvě České Republiky), což dělá z Bangladéše

¹² 2017, zdroj: Faostat, Annual Population

zemi s velkou hustotou obyvatel na metr čtvereční. Problémy, jimž čelí tato země a jež nenapomáhají současné potravinové situaci je nestabilní politická situace, nedostatečná infrastruktura, velmi rozsáhlá korupce, nedostatek dodávek elektřiny a pomalá implementace ekonomických reforem. Nejdůležitějším zemědělským produktem je rýže. Jedná se o hlavní plodinu, u které je ukazatel produkce soběstačnosti na hranici 99 %. Od 90. let 20. století se Bangladéši podařilo zlepšit situaci ve výživě, která však stále nesplňuje normy World Food Summit¹³ i přes snížení počtu podvyživených obyvatel z 36 milionů v letech 1990-1992 na 26,3 milionů v 2014-2016¹⁴, zredukováno o 27 %, kde zbývalo stále 23 % k dosažení cíle. Obecně je potravinová jistota v zemi nízká a nevykazuje stabilního zlepšení. Také příjem bílkovin a tuků je nižší a pod požadovanou hranicí.

Indie s bezmála 196 miliony¹⁵ chronicky podvyživených lidí představuje čtvrtinu celkového globálního problému boje proti hladu. Téměř 4 z 10 lidí v Indii, nejsou schopny kvůli chronické podvýživě dosáhnout jejich plného lidského potenciálu. Následky jsou bohužel multigenerační, jelikož podvyživené ženy rodí děti, jež nemají dostatečnou porodní váhu.

Indická vláda spustila rozsáhlé potravinové a proti chudobní programy, nicméně díky kritickým mezerám v začleňování programů se situaci zlepšit příliš nedaří. Především znevýhodněny jsou ženy a dívky. Přes úspěch dosažení národní potravinové soběstačnosti, se však objevily nové výzvy, jakými jsou zpomalení zemědělského růstu, klimatické změny a degradace půdy. Rozsáhlá farmářská území se stala neplodnými díky nevybalancovanému hnojení a nadměrnému užití jediného hnojiva, kterým je urea. Stát se angažoval na celkovém zlepšení situace programem, jež přislubuje dvojnásobný příjem pro všechny farmáře do roku 2022. (33)

4.8 Latinská Amerika a Karibik

Část Latinské Ameriky a Karibiku tvořena třemi částmi, Jižní Amerikou, Střední Amerikou a Karibikem. V celku tato část světa bojovala s hladem úspěšně, avšak

¹³ Svoláván organizací FAO

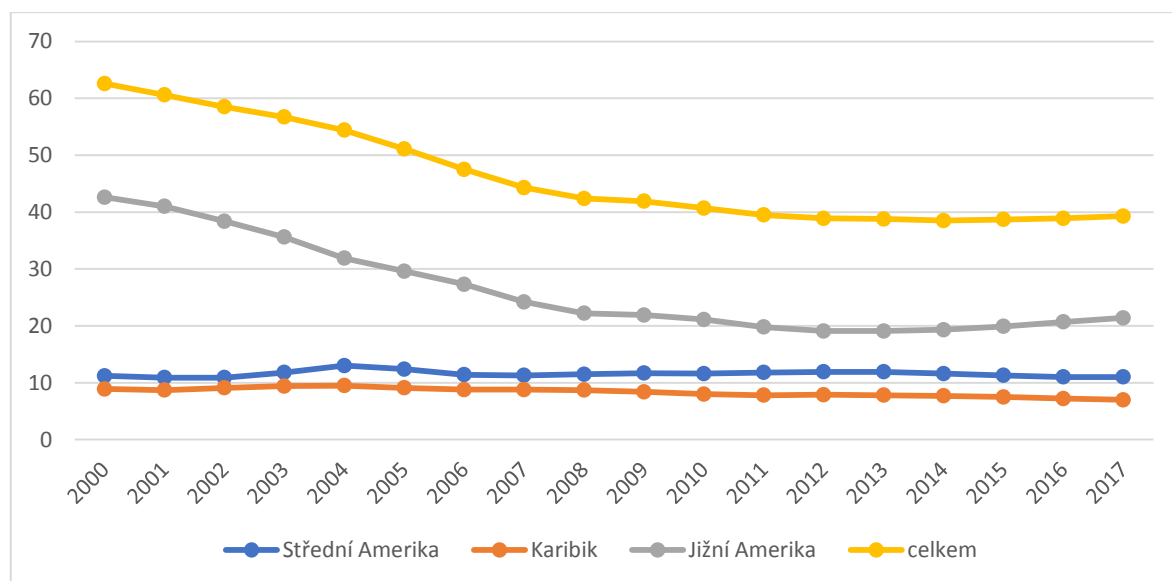
¹⁴ FAO. 2015b. The State of Food Insecurity in the World 2015. Rome: FAO.

¹⁵ Faostat, Suite of Food Security Indicators, 2017

v posledních letech (2016-2017) dochází opět k mírnému nárůstu počtu podvyživených lidí. Problémem je zde také přítomnost malnutrice, jež s sebou přináší obezitu a špatné stravovací návyky, které zapříčiňují negativní dopady na zdraví. I přes fakt, že Latinská Amerika a Karibik jsou schopny vyprodukovat dostatek potravy pro svou populaci, to zcela neznamená dodržení zdravé a výživné diety. Bylo by zapotřebí zde vytvořit trvale fungující a výživově citlivý potravinový systém, jež by poskytl pestré jídlo s dostatečnou výživovou kvalitou, která by napomohla konci hladovění a také veškerým ostatním formám malnutrice. (34)

Zaznamenány byly také rozdíly mezi přístupem k základním výtěžkům moderní společnosti (internet, dopravní síť atd.), a to jak mezi, tak i uvnitř států. Ku příkladu venkovská území a populační skupiny s nižšími příjmy mají v regionech daleko omezenější přístup k pitné vodě a sanitačním opatřením. (34)

Graf 17: Vývoj chronické podvýživy jednotlivých částí Latinské Ameriky a Karibiku, mil. obyvatel

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní výpočty a zpracování

Z grafu č. 17 lze vyčíst, že markantní podíl na celkové podvýživě na této části kontinentu má především Jižní Amerika, u které je vidět, že trend vývoje podvyživenosti od roku 2000 klesl téměř o polovinu. Z původních 42,6 milionů na 21,4 milionů. U Střední Ameriky byla situace jiná, a to, že trend do roku 2004 mírně rostl a od následně se relativně ustálil počínaje rokem 2006 po současnost (2017). Karibik žádnými výkyvy za toto období neprošel, a naopak se u něj situace velmi pomalu posunovala v tomto období k lepšímu a

v posledních deseti letech, s výjimkou roku 2012, kdy nárůst meziročně činil 0,1 milionu, měl kontinuální sestupnou tendenci.

Tabulka 6: Stav podvýživy v Latinské Americe a Karibiku, 3leté průměry

	počet v mil. obyvatel				% z celkového počtu obyvatel			
	1999-2001	2004-2006	2009-2011	2014-2016	1999-2001	2004-2006	2009-2011	2014-2016
Karibik								
Dominikánská rep.	2,4	2,3	1,6	1,2	28,1	24,4	16,5	11,1
Haiti	4,7	5,3	5,0	5,1	54,9	57,1	49,5	47,5
Jižní Amerika								
Brazílie	20,9	8,6	4,9	5,1	11,9	4,6	<2,5	<2,5
Kolumbie	3,9	4,2	5,1	2,8	9,7	9,7	11,1	7,1
Peru	5,7	5,4	3,3	3,4	21,8	19,6	11,2	9,0
Venezuela	4,0	2,8	0,9	3,1	16,4	10,5	3,1	9,8
Střední Amerika								
Guatemala	2,4	2,1	2,3	2,6	20,5	15,8	15,8	16,1
Mexiko	4,5	6,0	5,4	5,0	4,4	5,5	4,6	4,0

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní zpracování

V tabulce č. 6 jsou uvedeny země s nejhroší situací v dané části Latinské Ameriky a Karibiku. Můžeme pozorovat, že absolutně kritická situace panuje na Haiti, kde téměř polovina obyvatel je podvyživena. Haiti koresponduje s nálepkou nejzaostalejšího státu celé západní polokoule, přitom se pomalu vzpamatovává z dlouhotrvající politické diktatury a několika pohrom jako hurikán Hanna či Ike nebo i pravidelně pustošivá zemětřesení. Situace v sousední Dominikánské republice vypadá však příznivěji. Napomáhá ji k tomu bezesporu statut vyhlášené turistické destinace, jež přináší do země peníze, ale i export třtinového cukru a kávy. (6)

Výrazný pokrok v Jižní Americe udělala Brazílie, které se povedlo zredukovat podvyživenost za posledních 15 let o 75 %. Jedná se o zemi plnou kontrastů, kde kvete veškerý průmysl především s důrazem na těžbu železné rudy. V zemi probíhal i pokus o vymýcení hladu tzv. „Programa Fome Zero“, v rámci kterého byla snaha o odstranění chudoby a podvýživy. Obecně Brazílie patří k zemím s dostatečně vysokými zásobami potravin, problém však tkví spíše v jejích distribuci a značné chudobě části populace. Kolumbie, dlouhodobě bojující s narkomafií, také doznala značného snížení o necelou polovinu z roku 2009-2011 na rok 2014-2016. Opačným případem je Venezuela, kde byl počet lidí, trpících chronickou podvýživou i pod hranicí 1 milionu, avšak v k roku 2014-2016 se trojnásobně zvýšil. V Peru přinesla zlepšení reforma zemědělství, včetně nové

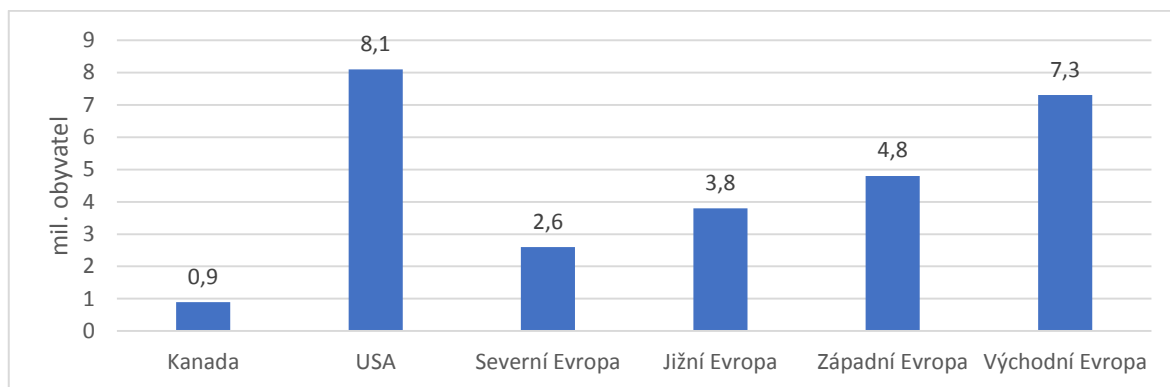
legislativy, týkající se vlastnictví a pronájmu půdy, jež napomohla k nárůstu zemědělské produkce. (6)

Ve Střední Americe dominuje největší země, jež je Mexiko. Avšak potřeba zmínit, že s ohledem na celkový počet obyvatel se procento podvyživenosti pohybuje kolem 4-5 %, společně s hornatým uspořádáním země má omezené možnosti rozvoje zemědělství. Navíc zde existuje převaha dovozu nad vývozem. Guatemala má procentuální údaj mnohonásobně vyšší, nýbrž v porovnání stavu na počátku milénia nabývá, i přes růst celkového počtu podvyživených, pozitivnějších hodnot, s výjimkou mírného nárůstu o 0,3 % v průměru let 2014-2016. U ní je problémem především nerovnoměrná držba půdy, kdy pouhá 2 % populace vlastní 72 % zemědělské půdy. (6)

4.9 Severní Amerika a Evropa

Ve vyspělých ekonomikách v rámci Severní Ameriky a Evropy se o akutní případ podvýživy příliš nejedná. V obou případech uvádí organizace FAO odhady a údaje pod 2,5 % podvyživených lidí vůči celkové populaci.

Graf 18: Počet chronicky podvyživených lidí v Severní Americe a Evropě, průměr 2015-2017, mil. osob

Zdroj: Faostat database [online]. Dostupné na <http://www.fao.org/faostat>; vlastní zpracování

Konkrétní údaje jsou zachyceny v grafu č. 18, kde lze vidět, že v Severní Americe je v Kanadě podvyživeno méně než 900 tisíc obyvatel a v celých Spojených státech Amerických se jedná o méně než 8,1 milionu, a sice že většinu tvoří odlehlé části ve vnitrozemí či rurální oblasti.

U Východní Evropy jedná především o evropskou část Ruské federace, u níž FAO uvádí odhad 3,6 mil a Ukrajiny zhruba 1,5 mil. Severní Evropa vykazuje nejnižší číslo

s tím, že se hovoří o méně než 1,6 mil podvyživených, a to na území Spojeného království. Jižní část trápí nejvíce Itálie a Španělsko s 1,5 mil., respektive 1,2 mil. V Západní Evropě je největší část tvořena Francií s 1,6 mil. Většina zmíněných evropských států jsou státy ekonomicky vyspělé, a tak se dá vyšší podvyživenost vysvětlit především přistěhovalectvím z ostatních kontinentů či migrací obyvatel z méně vyspělých států.

5 Světový potravinový program OSN (United Nations' World Food Programme)

S každoroční pomocí ve zhruba 83 zemích světa je WFP nejvýznamnější humanitární organizací, jež zachraňuje a mění životy k lepšímu skrze doručování potravinové pomoci v zemích s pohotovostním stavem a prací ke zlepšení výživy a vybudování houževnatosti. Organizace byla založena v roce 1961 se sídlem v Římě, avšak první rozvojový program byl spuštěn v Súdánu v roce 1963. Při mimořádných situacích, jako jsou přírodní katastrofy, neúroda nebo válečné konflikty, poskytuje rychlou a životně důležitou pomoc. Mimo jiné se také snaží skrze dlouhodobě běžící programy podpořit hospodářský a sociální rozvoj států, zlepšení potravinové situace u obyvatel postižených virem HIV či nemocí AIDS anebo zajištění potravin dětem ve školách. (35)

5.1 Financování WFP

Hlavní zdroj finančních prostředků pochází od orgánů státních správ či vlád zemí. Ty tvoří hlavní zdroj Světového potravinového programu, jelikož organizaci nenáleží žádná část příspěvků OSN. V průměru se jedná o 60 vlád, jež poskytují finanční záruku humanitárním a rozvojovým projektům WFP. Nutno dodat, že veškerá vládní podpora je zcela dobrovolná. Dalším pilířem jsou společnosti, jež prostřednictvím firemních programů mohou přispět k boji proti hladu a v podobě darů, produktů nebo služeb mohou pomoci uvolnit omezené zdroje, které by pomohly k nasycení podvyživených obyvatel. Dále mohou společnosti zapojit své zaměstnance, zákazníky či jinak zainteresované subjekty do životně důležitých misí. V neposlední řadě mohou pomoci i jednotlivci různými dary, které mohou poskytnout pohotovostní zásoby potravin v době krize, speciální jídlo pro děti ve školách, potraviny jako platidlo pro lidi, jež pracují na přestavbě škol, silnic či jiné infrastruktury v důsledku konfliktů a přírodních katastrof, anebo také úplně jinými způsoby. (36)

Tabulka 7: Srovnání celkových dotací WFP v letech 2000 a 2017

Rok 2000 (v US \$)			Rok 2017 (v US \$)		
1	USA	\$795 676 450	1	USA	\$2 506 277 407
2	Japonsko	\$260 098 730	2	Evropská unie	\$1 146 923 974
3	Evropská unie	\$117 794 061	3	Německo	\$925 484 119
4	Nizozemsko	\$62 800 864	4	Velká Británie	\$588 323 265
5	Velká Británie	\$60 055 989	5	Kanada	\$199 626 298
6	Austrálie	\$53 785 990	6	Japonsko	\$173 483 613
7	Kanada	\$51 849 281	7	OSN CERF	\$143 190 918
8	Německo	\$46 750 330	8	Švédsko	\$117 142 937
9	Dánsko	\$41 922 329	9	Norsko	\$99 940 123
10	Norsko	\$32 802 558	10	Další zdroje OSN	\$85 531 447
11	Švédsko	\$30 777 985	11	Soukromí donátoři	\$84 128 599
...			...		
54	Česká republika	\$36 709	66	Česká republika	\$381 632
...			...		
57	Slovensko	\$15 000	90	Slovensko	\$15 000
Celkem		\$1 693 841 331	Celkem		\$6 833 480 846

Zdroj: <https://www.wfp.org/funding/year/>, vlastní zpracování

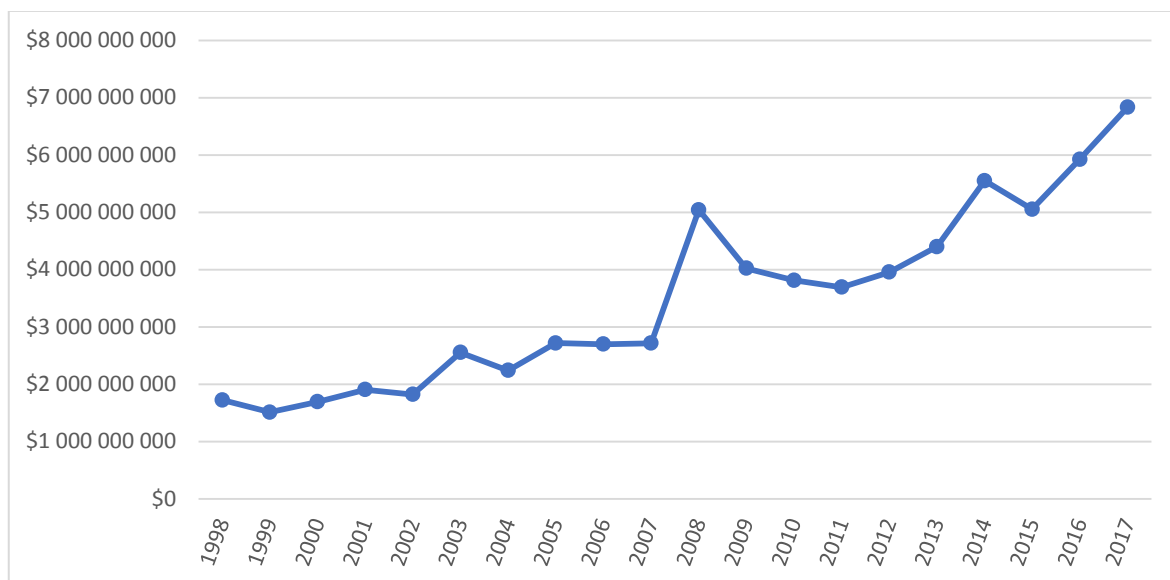
Tabulka č. 7 zachycuje rozdíl mezi přítokem dotací v roce 2000 a následně v roce 2017. Na přelomu tisíciletí byly zdaleka největšími donátory Spojené Státy Americké, v jejichž závěsu bylo Japonsko se čtvrt miliardou dolarů a až následně Evropská unie. V roce 2017 lze pozorovat velké angažování Evropské unie, jež tvořilo téměř šestinu celkových příjmů v daný rok. Obecně z tabulky vyplývá, že Evropa a její jednotlivé státy se do podpory programu houževnatě zapojují. Především Velká Británie s Německem, kde druhý zmíněný daroval téměř miliardu dolarů.

Česká republika se do financování programu také angažuje, avšak díky slabší ekonomice a nevoli uvolnění většího množství prostředků na podporu, zabírá v roce 2017 až 66. příčku ze všech světových donátorů. Oproti roku 2000 se však dotovaná částka zvýšila více než desetinásobně, což neplatí o sousedním Slovensku, které přispělo pouze 15 tisíc dolarů. Nutno však říci, že v roce 2016 to pro změnu bylo 340 tisíc dolarů vůči České republice s částkou 121 tisíc dolarů.

Alternativou dárcovství v případě České republiky by mohlo být časově omezené poskytnutí malých transportních letadel i s posádkami pro WFP. K tomu lze podotknout, že

letecký oddíl Světového potravinového programu již dnes na určitých místech v Africe používá v ČR vyrobená dopravní letadla L-410. (37)

Graf 19: Vývoj rozpočtové situace WFP v letech 1998-2017, USD

Zdroj: <https://www.wfp.org/funding/year/>, vlastní zpracování

Křivku vývoje finančních prostředků WFP zachycuje graf č. 19, ze kterého lze vyčíst pozvolný a kontinuální vzestup objemu finančních prostředků s výjimkou dopadu světové ekonomická krize po roce 2008, která se na donátorství také projevila. Pokles finančních prostředků od té doby trval až do roku 2011 a pro překonání získaných finančních prostředků bylo nutno počkat až do roku 2014, po kterém následoval opětný jednorozční mírný pokles o 0,5 mld. dolarů.

Spojené státy americké obsazovaly každoročně s velkým rozdílem první příčku v žebříčku světových donátorů. Největší anomálií v historii WFP byl rok 2008 a počín Saudské Arábie, zachycen v tabulce č. 8 v porovnání s druhým Švédskem, jež se v tomto roce umístila hned na druhé příčce celkového žebříčku s více než půl miliardou dolarů, avšak v jiných letech se dárcovství této země pohybovalo kolem 60-70 milionů dolarů ročně. Jednalo se o unikátní odpověď na veřejnou žádost Světového potravinářského programu o dodatečných 755 milionů dolarů na kompenzaci za zvýšení cen jídla a pohonných hmot v daném roce. (38)

Tabulka 8: Multilaterální dárci a zdroje financování v roce 2008

1	Saudská Arábie	\$460 766 369
---	----------------	---------------

2	Švédsko	\$72 670 729
3	Nizozemsko	\$51 535 860

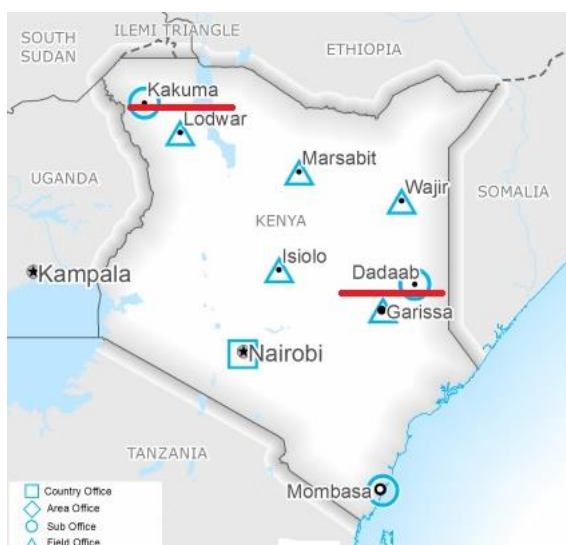
Zdroj: <https://www.wfp.org/funding/year/>, vlastní zpracování

5.2 Uprchlícké tábory a jejich zásobování

Ať již díky systému, který v zemi převládá, politické situaci anebo přetrvávajícím válečným konfliktům lidé utíkají do okolních států, v nichž je situace příznivější a bezpečnější.

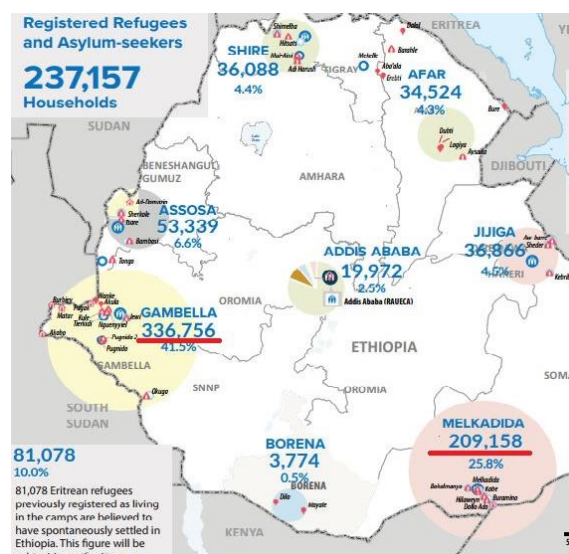
Keňa je domovem pro více než 600 tisíc uprchlíků¹⁶, kde většinu tvoří uprchlíci před konfliktem v Somálsku a Jižním Súdán. Po Etiopii se jedná o druhou nejpočetnější uprchlickou populaci v Africe. Lidé zde v táborech žijí s omezenou volností pohybu a není jim povoleno vykonávat placenou práci vně uprchlické tábory.

Obrázek 2: Uprchlícké tábory v Keni

Zdroj: Food Assistance to Refugees, Standard Project Report, 2017

Obrázek 3: Uprchlícké tábory v Etiopii

Zdroj: UNHCR Ethiopia, 2017

Na obrázku č. 2 lze u Keni vidět dva tábory, Dadaab, jenž by měl být největším uprchlickým táborem v Africe, se nachází nedaleko od hranic se Somálskem, a Kakuma,

¹⁶ Dle UHNCR (The UN refugee agency) <https://www.unhcr.org/ke/>

byl zřízen na severozápadě země při hranicích s Ugandou. Oba tábory se nacházejí v odlehlých a potravinově nezajištěných oblastech.

V Etiopii je dohromady celkem 26 uprchlických táborů k září 2017 dohromady čítajících více než 900 tisíc uchlíků. Na obrázku č. 3 můžeme vidět ty největší z nich, mezi které patří Gambella, skládající se především z obyvatel Jižního Súdánu, Malkadida u Somálska, Assosa, jež slouží Súdánským obyvatelům a na severu pak Shire a Apar, do obou inklinující obyvatelé Eritree. (39)

K zásobování táborům slouží především letecká doprava v rámci oddíl letectví Světového potravinového programu (UNHAS)¹⁷, který bude zmíněn v další kapitole, a samotná asistence WFP. Vesměs jde o systém, dodržující několik stanovených cílů.

Základní distribuce jídla ve čtrnáctidenních cyklech kombinací jídla a kuponů. Organizace za pomoci biometrických dat zajistí, aby se jídlo dostalo k těm, kteří skutečně tábor obývají za účelem uprchnutí či hledání asyly.

Doplňující strava, jež je dodávána dětem ve věku 6-23 měsíců, těhotným a kojícím ženám, zajistí v průběhu následujících 1000 dní od početí prevenci vůči akutní podvýživě a nedostatku železa u zranitelných skupin v táboře.

Institucionální stravování, které se týká pacientů, jež jsou v nemocnici, společně s pečovateli či pečovatelkami a dětmi ve stabilizačních centrech. Dávky jsou upraveny tak, aby u kriticky nemocných splňovaly denní kalorický příjem.

Chronicky nemocní lidé s HIV, tuberkulózou a jinými chronickými nemocemi dostanou také potravinové dávky, jež poskytnou dostatečnou výživu a podporu léčby.

Ovesná kaše je také poskytována dívkám a chlapcům v rámci kempu, kteří se účastní školní docházky, za účelem podpory dostupnosti vzdělání a zlepšení jejich studijních schopností. Náklady jsou USD 27,8 na dítě za rok¹⁸.

¹⁷ United Nations Humanitarian Air Service

¹⁸ WFP Factsheet Refugee Support

Dále je strava podávána v tréninkových centrech, kde mohou mladé ženy i muži v táborech získat profesní zkušenosti, v truhlářství, zednických pracích, IT, krejčovství atd., jež jsou lokálně relevantní. Rekvalifikace zmírňuje riziko, jež by s sebou neslo velké množství nekvalifikovaných mladých lidí uvnitř i v okolí uprchlických táborů.

V poslední řadě se jedná o určitý rodinný příspěvek stravy, jež je možné získat za účast na jednotlivých programech, které podporují harmonii mezi uprchlíky a hosty v táborech. Zároveň se snaží vyhnout přespřílišnému zatěžování žen, ke kterému jinak normálně v Afrických kulturách dochází. Komunitní výstavbové aktivity dále pak zlepšují přístup k potravě, zpestření živobytí a zaměří se na půdu a ochranu vody, společně se zvyšováním vodních zdrojů.

Hlavním řešením pro uprchlíky by v současné době byl návrat do své vlasti, jelikož lokální vláda neumožňuje vzájemnou integraci a začlenění se v přistěhovalecké zemi, a tak se v blízké budoucnosti očekává, že většina uprchlíků zůstane v zemi a nadále bude závislá na humanitární potravinové pomoci. (40)

Obecně, potravinová jistota je nedílnou součástí míru ať už v zemi či ve světě. Bez dostatku jídla je dosažení míru skoro až nemožné. Ve své podstatě, v osmdesáti zemích, kde WFP působí, je zhruba 80 % výdajů soustředováno v konfliktních zónách, z nichž 19 zemí se nachází v konfliktech dlouhodobě přetrvávajících. V těchto zónách se utrácí miliardy dolarů a nachází se zde tisíce pracovníků WFP, díky čemuž je možné zaznamenávat, co se v zemích děje, jak lidé trpí hladem a jakou to má spojitost s konflikty. Přímou úměrou je, že při vzestupu hladu o jedno procento je nárůst migrace zpravidla dva krát takový. S tím spojené vedlejší výdaje a následky jsou evidentní. Je až s podivem, kolik problémů lze vyřešit v případě vymýcení hladu v zemi. Nicméně se nejedná vždy pouze o hlad, který by byl podnětem ke konfliktům. Především v současnosti (2018) svět čelí nejhorší humanitární krizi od druhé světové války. Po desetiletí se míra hladu ve světě pohybovala sestupnou tendencí, ve své podstatě, v posledních 25 letech se počet hladovějících lidí snížil o 250 milionů, s výjimkou posledních dvou let, kdy se míra hladu opět navyšuje, z původních 777 milionů na 821 milionů. I přes nárůst populace z 5,3 miliardy na 7,5 miliardy, což je více než 2 miliardy lidí, se míra hladu ve světě snižovala. Odpovědí na opětné zvyšování míry

v posledních letech je konflikt. Konflikt má za dramatický následek hladovění v zemích, což znamená bezpodmínečně více hladových lidí, více dětí na pokraji hladu, kde doslova miliony lidí by denně mohly zemřít bez životně důležité potravinové podpory, která je jim poskytována světovým potravinovým programem na téměř týdenní bázi. (41)

WFP by mělo nejen poskytovat potravu, těm, kteří to potřebují, ale také vyžadovat určitý dlouhodobě udržitelný rozvoj. Proto je třeba podnítit země, kterých se to týká, aby přišly s komplexním, holistickým přístupem pro vytvoření udržitelného rozvoje. V případě úspěchu by se dosáhlo několika věcí, zaprvé, děti by byly zdravější, jelikož strava má dopad mimo jiné i na vývoj mozku a jeho funkčnost, staly by se méně náchylné a odolné vůči onemocněním a zadruhé by rostlo HDP v zemi, jež s sebou přináší lepší životní podmínky. Což v druhém případě v zemích, které nejsou ekonomicky tak zdatné a nepřevládá v nich relativní klid a spokojenost mohou tyto země být náchylné k extremismu a s ním spojenými různými organizacemi jako například Al-Káida či Al-Shabaab, jež v zemi způsobí nestabilitu a nežádanou migraci lidí.

6 Letecký oddíl OSN (UNHAS/WFP)

Letecká doprava hraje zásadní roli při přeshraničním spojení mezi státy Afriky, jelikož pozemní doprava je, díky nevybudované infrastruktuře, v řadě případů nedostatečná. Cílem leteckého oddílu UNHAS (United Nations Humanitarian Air Service), spravovaným Světovým potravinovým programem (WFP) je nabízet bezpečnou, spolehlivou, nízkonákladovou a efektivní osobní a nákladní dopravu pro humanitární komunitu do a z oblastí postihnutých krizí či intervencí. V rámci programu umožňuje zároveň vnitrostátní, mimostátní i mezikontinentální letecké spojení v oblastech, které si to nejvíce vyžadují. V rozvoji letecké dopravy zůstává na posledním místě ze všech kontinentů Afrika, na kterou se program především zaměřuje. (42) (37)

6.1 Geografické vymezení

Letecká služba OSN se prioritně orientuje na Afriku, avšak hraje i neméně důležitou roli v jiných oblastech. Za rok 2017 se jednalo zejména o Afghánistán, Bangladéš, Filipíny, Irák, Jemen, Karibik, Mexiko, Sýrie či Vietnam. Obecně vzato, od pouští v Sahelu, po sněhem pokryté hory v Afghánistánu či Nepálu, se každá posádka přizpůsobí specifickým

požadavkům a je připravena čelit kritickým scénářům v zemích a poskytnout agilní, bezpečnou a efektivní možnosti pro humanitární komunitu, bez ohledu na zeměpisnou oblast. (43)

Celý program se však nenachází a neoperuje jen a pouze na území Afriky, nýbrž se do něj zapojuje i celý zbytek světa svou podporou a složitě propracovaným systémem. V případě náhlé krize či události tak není problém spojení s vyspělými kontinenty na planetě a jejich podpora například v podobě dopravy potravinových zásob či pohonných hmot. Jedná se o ucelený funkční proces.

6.2 Přehled činnosti

Tabulka 9: Činnost UNHAS v letech 2015 a 2017, počet přepravených pasažérů a náklad v tunách

Země	2015		2017	
	Pasažéři	Přepravený náklad	Pasažéři	Přepravený náklad
Afghánistán	19577	50	18667	47
Čad	21463	83	19338	76
Demokratická republika Kongo	30422	650	23121	491
Etiopie	5085	33	5840	36
Jemen	2666	10	9229	1
Jižní Súdán	81203	1015	87707	1579
Kamerun	320	21	7467	24
Mali	7581	19	10295	21
Mauretánie	1926	9	2048	12
Niger	8414	23	12673	24
Nigerie	1692	6	46086	140
Somálsko a Keňa	38023	868	44069	406
Středoafriická republika	18000	214	20005	249
Súdán	22115	109	22725	70

Zdroj: WFP Aviation in 2015 & WFP Aviation Annual Review 2017, vlastní zpracování

Tabulka č. 9 zachycuje leteckou činnost operací v terénu, jež se odehrávaly a zaznamenávaly z většiny na území Afriky s výjimkou Afghánistánu a Jemenu. Bude analyzováno, k jakým změnám u jednotlivých zemí došlo a za jakým účelem se čísla v horizontu dvou let měnila.

V Afghánistánu, navzdory zvýšeným bezpečnostním událostem v roce 2017 byla kapacita leteckých služeb stejná jako v roce 2015. K uspokojení potřeb humanitárního společenství byly otevřeny nebo znovuotevřeny čtyři nové destinace. I přesto lze pozorovat jak menší pokles přepravených pasažérů tak i snížení přepraveného nákladu o tři tuny.

V Čadu byla zavedena některá opatření na snížení nákladů. Vzniklo nové regionální spojení mezi Čadem a Kamerunem, avšak samotná frekvence ostatních letů byla zredukována. UNHAS dále získala povolení od vlády na zmodernizování přistávací dráhy Boga Sola.

Demokratická republika Kongo čelila dvěma kritickým událostem, vypuknutí epidemii v květnu 2017 a zintenzivnění násilí v regionu Kasai. Na základě toho UNHAS rozšířila své pokrytí a četnost letů, avšak co do čísel se změna neprojevila. Navíc v roce 2015 probíhala humanitární akce uprchlíků z Demokratické republiky Kongo, jež navýšila v daném roce čísla.

V Etiopii se zhruba 80 procent cestujících¹⁹ podílí na operacích s uprchlíky v regionu. V roce 2017 byla na žádost lékařských nevládních organizací zvýšena frekvence letů do somálského regionu, kde vypukla cholera. Byla zrekonstruována také runway v Melkadida, místě, které je obklopeno pěti uprchlickými tábory a je nyní denně používáno.

Eskalace násilí a vypuknutí cholery v Jemenu v průběhu roku výrazně zvýšily počet lidí v nouzi, což nevyhnutelně vedlo k nárůstu poptávky po leteckých službách UNHAS. Přidáním dalších letadel byla navýšena kapacita a dále se jednalo o rozšíření pokrytí uvnitř Jemenu, především o lety směřující do Adenu. Jemen však i nadále zůstává komplexní operací s mnoha problémy. Například v listopadu 2017 UNHAS musela zrušit 34 pravidelných letů, což následně zasáhlo více než 500 humanitárních pracovníků, kvůli odepření letového povolení od příslušných orgánů. (44)

Jižnímu Súdánu nepomohlo vyhlášení hladomoru v regionu Unity State na severu země společně se zhoršující se humanitární situací na celém území státu. Zasahující pomocní pracovníci tak byli zcela odkázáni na letecké služby UNHASu, jež jim umožnily se do měst dopravit. I přes zvýšenou a nepravidelnou poptávku po službách, UNHAS

¹⁹ WFP Aviation Annual Report 2017

dokázal ukojit 96 % všech žádostí cestujících. V důsledku zhoršujících se standardů terminálu mezinárodního letiště Juba a náročnosti pro pasažéry i letištní pracovníky, UNHAS, s podporou WFP Country Office, zrekonstruovali oblast odletů a imigrační oblast pro zlepšení odbavení a administrativních náležitostí příjmu nových uprchlíků. (44)

V Kamerunu se jednalo o vznik regionálního spojení mezi Kamerunem a Čadem, jež má zajistit přímější přístup k místním obyvatelům v povodí jezera Čad, společně se snížením provozních nákladů v obou zemích. Výrazné zvýšení počtu cestujících a přepraveného nákladu v roce 2017 vzniklo v reakci na zvýšení humanitární pomoci po krizi v sousedící Nigérii a Středoafričské republice.

Situace v Mali se na počátku roku 2017 výrazně zhoršila a učinila služby UNHAS v zemi nepostradatelnými. Změna flotily umožnila i přistání na menších letištích, což umožnilo přidání tří nových cílů do pravidelného letového řádu.

UNHAS zůstává v Mauritanii jediným bezpečným a spolehlivým dopravním prostředkem do Bassikounou na jihovýchodě země, kde je soustředěna humanitární akce, jež souvisí s epicentrem uprchlické krize, pramenící z probíhajícího konfliktu v sousedním Mali. V rámci Mauretánie představovaly lety do Bassikonou, což je nejbližší přistávací plocha k uprchlickému táboru M'bera, 95 procent²⁰ všech letů UNHAS v zemi, jelikož je k dispozici pro tento region pouze jedno letadlo.

Nigerská situace zůstává nadále náchylná k dalšímu zhoršování v důsledku konfliktů v jiných oblastech, zejména v sousední Libyi, Mali a Nigérii. V roce 2017 došlo k navýšení kapacity výměnou letounu z původního 19místného na 37místný, aby uspokojil zvýšenou potřebu po leteckých službách, zejména do oblasti Diffa.

V Nigérii byl uspokojen exponenciální nárůst poptávky po pohybu cestujících v reakci na zvětšení humanitární akce na severovýchodě země. Přidány byly dva vrtulníky, jež přispěly k celkovému počtu pěti letadel, což mělo za následek mnohanásobný nárůst cestujících oproti roku 2015.

V rámci Somálska a Keni organizace UNHAS pokračovala v poskytování humanitární pomoci bezpečnými, spolehlivými a poptávkou-hnanými leteckými dopravními

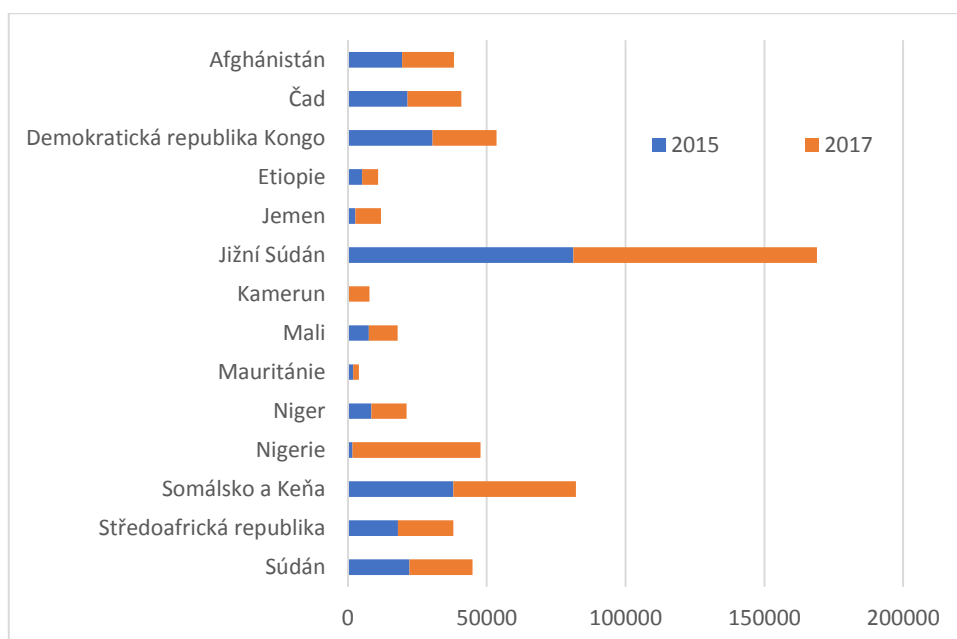
²⁰ WFP Aviation Annual Report 2017

službami. Byla podpořena zvýšená potřeba, jež následovala po období sucha v Somálsku společně s dobrovolnou repatriací somálských uprchlíků v táborech Dadaab a Kakuma v Keni.

Zesílení konfliktu ve Středoafričské republice mělo za následek další vysídlení a zvýšení humanitárních potřeb. Také však způsobil škody na infrastruktuře země, které vedly k téměř úplnému zhroucení dopravy. Toto vedlo k výraznému nárůstu služeb, které UNHAS v zemi poskytuje. (44)

V Súdánu došlo k přidání tří nových destinací: Golo a Rokero v Jebel Marra a Al Radom v jižním Dárfúru, v reakci na zvýšení požadavků po přístupu k vnitřně vysídleným osobám (nucení opustit své obydlí kvůli konfliktu, avšak nadále zůstávají uvnitř státu) a novému přílivu uprchlíků z Jižního Súdánu. Situace spojená s uprchlíky je monitorována.

Graf 20: Počet pasažérů v rámci UNHAS v jednotlivých zemích

Zdroj: WFP Aviation in 2015 & WFP Aviation Annual Review 2017, vlastní zpracování

Graf č. 20 zachycuje situaci v grafu, při součtu let 2015 a 2017. Jednoznačně ukazuje, že nejvíce pomoci je zapotřebí v kritickém Jižním Súdánu, který má téměř dvojnásobek přepravených pasažérů než druhé Somálsko s Keňou – 44 tisíc. Další příčky jsou již vyrovnanější a o uchází se o ně Demokratická republika Kongo, Nigérie a Súdán, kdy u druhého zmíněného lze vidět, že dominantní nárůst nastal především v roce 2017. Nigérie tak spolu s Kamerunem tvoří anomálii, kdy drtivá většina jejich pasažérů přibyla v roce 2017. (45)

7 Závěr

Potravinový problém, díky němuž je více než 820 milionů lidí chronicky podvyživeno k roku 2017, sužuje v současnosti naši planetu jako jeden z nejvýznamnějších problémů vůbec. Obecně nejhorší situace panuje v Africe, vztaženo počtem chronicky podvyživených k celkovému obyvatelstvu kontinentu. Co se týká celkového počtu podvyživených lidí, je na tom nejhůře Asie.

Africký kontinent prochází dynamickým populačním růstem, a s ním je spojený i růst chronicky podvyživených lidí v oblasti. Největším problémem na kontinentu je nevzdělanost a nedostatečná kvalifikace. Pokud lidé nemají dostatek prostředků, nemohou si dovolit poslat své děti do škol. Důsledkem je vysoká negramotnost a nedostatek kvalifikace pro vykonávání lépe placených prací. Při lepším ekonomickém chodu zemí by bylo možné investovat do technologií, inovací či především infrastruktury. To by s sebou přineslo zvýšení zemědělské produkce. Vyšší úroveň vzdělanosti by potom přispěla k tomu, že celý systém subsaharské Afriky by byl méně závislý na myšlence, že čím více dětí, tím lépe se bude mít rodič ve staří.

Asijský kontinent zaznamenal velký pokrok především díky Čínské lidové republice, jež ukázala, že boj s chronickou podvýživou je možný, a to zejména díky budování infrastruktury, která umožňuje lepší přístupnost do rurálních oblastí anebo naopak dopravu z nich do měst či velkoměst.

Celkový problém chronické podvyživenosti ve světě je spojen s několika faktory, které jsou v této práci uvedeny a popsány. Mezi největší současný problém patří válečné konflikty ve státech napříč pásmem Sahel a na území jihozápadní Asie, jež vedou k nestabilitě států anepříznivým podmínkám pro život. Tato situace produkuje velké množství uprchlíků, směřujících do okolních zemí, které je do svého ekonomického procesu častokrát nemohou zapojit, a to jednak vzhledem k jejich enormnímu počtu, jednak kvůli jejich nedostatečné kvalifikaci. Zároveň nepříznivá politická situace a výboje v mnoha zemích maří či narušují humanitární akce Světového potravinového programu. Mezi další faktory patří populační růst, chudoba, zaostalé zemědělství či klimatické změny.

Cílem do budoucna by mělo být uklidnění situace v zemích konfliktu a dosáhnout míru, který by umožnil WFP, ale i jiným organizacím, plně rozvinout boj proti chronické podvýživě a vnést do zemí řád a tím nastartovat pozitivní státní vývoj.

Obecně je světová zemědělská produkce prozatím schopna nakrmit celý svět, avšak problémem zůstává její distribuce. Potravinový problém je považován za velmi komplexní a na jeho řešení byly vytvořeny mnohé řady opatření, avšak v budoucnu by měl být kladen důraz obzvláště na vzdělání v zemích, jenž by mělo vést ke zlepšení potravinové situace v zaostalejších regionech.

Na samotném leteckém oddílu WFP závisí v Africe mnoho zemí tohoto kontinentu a bez jejich existence by nebylo kolikrát možné dopravit potřebnou potravu, pitnou vodu, zdravotnictví, ochranu nebo i přístřeší, jež tým UNHAS v uprchlických táborech buduje. Značná pomoc probíhá také při konfliktech, kdy přispívá evakuováním z oblastí, nebo naopak promptní akcí spojenou s odpovědí na určitou katastrofou (konflikt, záplavy, období sucha atd.) v zemi. Navíc v mnoha zemích Afriky, ale i na jiných kontinentech, se ve složitých podmínkách provozu do jinak obtížně přístupných míst úspěšně uplatňují v Česku vyrobená letadla L-410.

Literatura

- (1) FOOD SECURITY INFORMATION NETWORK. *Global Report on Food Crisis 2018* [Online] 2018. [cit. 2018-09-24]. Dostupné na: https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000069227/download/?_ga=2.205909780.604010726.1542999666-1708256132.1538306524.
- (2) JANÍČEK, Vladimír a SRNEC, Karel. *Fundamentals problems of developing countries*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-807-3803-759.
- (3) LOBELL, David a BURKE, Marshall. *Climate Change and Food Security: Adapting Agriculture to a Warmer World*. New York: Springer, 2010. ISBN 978-90-481-2951-5.
- (4) INTEGRATED FOOD SECURITY PHASE CLASSIFICATION. *Technical Manual Version 2.0*. [Online]. 2012 [cit. 2018-09-25]. Dostupné na: http://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC-Manual-2-Interactive.pdf.
- (5) ZAZULA, Roman. *Hodnocení metabolického a nutričního stavu nemocných*. Solen Medical Education [Online]. 2006. [cit. 2018-09-25]. Dostupné na: <https://www.solen.cz/pdfs/med/2006/01/03.pdf>.
- (6) KUNA, Zbyněk. *Demografický a potravinový problém světa*. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-588-5.
- (7) FOOD SECURITY INFORMATION NETWORK. *Global Report on Food Crisis 2017* [Online] 2017. [cit. 2018-09-25]. Dostupné na: https://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/ena/wfp291271.pdf?_ga=2.45633443.604010726.1542999666-1708256132.1538306524.
- (8) INTEGRATED PHASE CLASSIFICATION. *IPC 2.0: A Common Starting Point for Decision Making* [Online]. [cit. 2018-09-26]. Dostupné na: <http://fews.net/IPC>.
- (9) INTEGRATED FOOD SECURITY PHASE CLASSIFICATION. *IPC Acute Malnutrition Classification*. [Online]. [cit. 2018-09-26]. Dostupné na: <http://www.ipcinfo.org/ipcinfo-website/ipc-overview-and-classification-system/ipc-acute-malnutrition-classification/en/>.
- (10) MARÁDOVÁ, Eva. *Výživa a hygiena ve stravovacích službách*. Vyd. 2. Praha: Vysoká škola hotelová v Praze 8, 2005. ISBN 8086578496.
- (11) NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-802-4427-959.
- (12) FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION. *Human energy requirements*. Rome: United Nations University, 2004. ISBN 92-5-105212-3.

- (13) FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION. *The state of food insecurity in the world – Undernutrition around the world* [Online]. 2000b [cit. 2018-10-05]. Dostupné na: <http://www.fao.org/docrep/x8200e/x8200e03.htm>.
- (14) JENÍČEK, Vladimír a FOLTÝN, Jaroslav. *Globální problémy a světová ekonomika* Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-795-2.
- (15) EXNEROVÁ, Věra. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: témata, o která se lidé zajímají*. Praha: Člověk v tísni, společnost při ČT, 2005. ISBN 80-869-6100-1.
- (16) KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie* 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-428-4.
- (17) UN DESA. *World Population Prospects* [Online]. 2017 [2018-10-07]. Dostupné na: <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Population/>.
- (18) ARYEETEY-ATTOH, Samuel. *Geography of subsaharan Africa*, 3rd edition. New York: Prentice Hall, 2010. ISBN 01-360-5631-8.
- (19) FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION. *108 million people in food crisis countries face severe acute food insecurity – situation worsening* [Online]. 2017 [cit. 2018-10-15] Dostupné na: <http://www.fao.org/news/story/en/item/854899/icode>.
- (20) FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION. *El Niño* [Online]. [cit. 2018-10-15]. Dostupné na: <http://www.fao.org/el-nino/en/>.
- (21) TRENBERTH, E. Kevin. The Definition of El Nino. *American Meteorological Society* [Online] 1997. [cit. 2018-10-15]. Dostupné na: <https://journals.ametsoc.org/doi/pdf/10.1175/1520-0477%281997%29078%3C2771%3ATDOENO%3E2.0.CO%3B2>.
- (22) ANYAMBA, Assaf; EASTMAN, J. Roland a spol., Interannual variability of NDVI over Africa and its relation to El Niño/Southern Oscillation. *International Journal of Remote Sensing* [Online]. 1996, vol. 17, issue 13, s. 2533-2548 [cit. 2018-10-23]. DOI: 10.1080/01431169608949091
- (23) FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2018* [Online]. 2018. [cit. 2018-10-23]. Dostupné na: www.fao.org/3/I9553EN/i9553en.pdf
- (24) VON GREMBER, Klaus; FRITSCHER, Heidi; NESTOROVÁ, Bella a další. *Global Hunger Index: The Challenge of Hunger 2008*. Bonn: Deutsche Welthungerhilfe, 2008.
- (25) ZHOU, Zhang-yue a WAN, Guanghua. *Food Insecurity in Asia: Why Institutions Matter*. Tokyo: Asian Development Bank Institute, 2017. ISBN 978-4-89974-073-5.

- (26) NOORDWIJK, Meine Van. Tree cover transitions and food security in Southeast Asia. *Global Food Security* [Online]. 2014, vol. 3, issues 3-4, s. 200-208 [cit. 2018-10-25]. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2014.10.005>
- (27) TENG, Paul a EWING, Jackson a další. Feeding Asia in the 21st century: building urban-rural alliances: summary of the main findings of the international conference on Asian food security held in Singapore on 10–12 August 2011. *Food Security* [Online]. 2012, vol. 4, issue 1, s. 141-146 [cit. 2018-10-26]. ISSN 1876-4517
- (28) GODFREY, H. Charles a BEDDINGTON, R. John, a spol. Food Security: The Challenge of Feeding 9 Billion People. *Science* [Online]. 2010, vol. 327, issue 5967, s. 812-818 [cit. 2018-10-26]. DOI: 10.1126/science.1185383
- (29) ZHOU, Zhang-yue Achieving Food Security in China: Past Three Decades and Beyond. *China Agricultural Economic Review* [Online]. 2010, vol. 2, issue 3, s. 251-275 [cit. 2018-10-27]. DOI: <https://doi.org/10.1108/17561371011078417>
- (30) ZHENGBIN, Zhang; ZIYUAN, Duan a další. Food Security of China: The Past, Present and Future. *Plant Omics* [Online]. 2010, vol. 3, issue 6, s. 183-189 [cit. 2018-10-28] ISSN:1836-3644
- (31) AHMAD, Munir a FAROOQ, Umar . The State of Food Security in Pakistan: Future Challenges and Coping Strategies. *The Pakistan Development Review* [Online]. 2014, vol. 49, issue 4, s. 903-923 [cit. 2018-10-28]. DOI: 10.2307/41428696
- (32) FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION. *Global Forreast Resources Assesment 2015* [Online] 2015. [cit. 2018-10-30]. Dostupné na: <http://www.fao.org/3/a-i4808e.pdf>.
- (33) UNITED NATIONS IN INDIA. *Nutrition And Food Security* [Online]. [cit. 2018-10-30]. Dostupné na: <http://in.one.un.org/un-priority-areas-in-india/nutrition-and-food-security/>.
- (34) FAO & PHAO. *Panorama of Food and Nutrition Security in Latin America and the Caribbean*. Santiago de Chile: Food and Agriculture Organization of the United Nations and the Pan American Health Organization, 2017. ISBN 978-92-5-130056-5.
- (35) WORLD FOOD PROGRAMME. *Overview* [Online]. [cit. 2018-11-02]. Dostupné na: <http://www1.wfp.org/overview>.
- (36) WORLD FOOD PROGRAMME. *Funding and donors* [Online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné na: <http://www1.wfp.org/funding-and-donors>.
- (37) KUNA, Zbyněk. *Potravinový problém subsaharské Afriky a letecká dopravní činnost OSN*, in. *Acta academica karviniensia*, Slezská universita v Opavě, Karviná, s. 123-134., [Online] 2013. [cit. 2018-11-05] Dostupné na: <http://www.slu.cz/opf/cz/informace/acta-academica-karviniensia/casopisy-aak/aak-rocnik-2013/docs-4-2013/Kuna.pdf>

- (38) IRIN. *Saudi donation closes WFP funding gap* [Online] 2008. [cit. 2018-11-15] Dostupné na: <http://www.irinnews.org/news/2008/05/28/saudi-donation-closes-wfp-funding-gap>.
- (39) UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES. *Ethiopia*. [Online] 2018. [cit. 2018-11-18] Dostupné na: <http://www.unhcr.org/ethiopia.html>.
- (40) WORLD FOOD PROGRAMME. *Factsheet: Refugee support* [Online] 2006. [cit. 2018-11-19] Dostupné na: <https://www.wfp.org/sites/default/files/REFUGEES%20WFP%20UPDATE%20-%20FACTSHEET.pdf>.
- (41) BEASLEY, David. *Hunger, food security, stability and peace*. Stockholm: SIPRI and WFP, 2018, zvuk. záznam
- (42) KUNA, Zbyněk. *Země Afrického rohu, Problémy a perspektivy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-629-3.
- (43) WORLD FOOD PROGRAMME. *UN Humanitarian Air Service* [Online]. [cit. 2015-03-15] Dostupné na: <http://www1.wfp.org/unhas>.
- (44) WORLD FOOD PROGRAMME. *WFP Aviation Annual Review 2017* [Online]. 2017 [cit. 2018-11-19] Dostupné na: https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000068305/download/?_ga=2.251562753.604010726.1542999666-1708256132.1538306524.
- (45) WORLD FOOD PROGRAMME. *WFP Aviation Annual Review 2015* [Online]. 2015 [cit. 2018-11-21] Dostupné na: https://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/communications/wfp284702.pdf?_ga=2.136358135.610075145.1518615591-1179231346.1509627495.
- (46) WORLD HEALTH ORGANIZATION. *Global hunger continues to rise, new UN report says 821 million people now hungry and over 150 million children stunted, putting hunger eradication goal at risk* [Online]. 2018 [cit. 2018-10-05] Dostupné na: <http://www.who.int/news-room/detail/11-09-2018-global-hunger-continues-to-rise---new-un-report-says>